

PUROJEN JA JOKIEN VANTAA 2016

VANTAAN VIRTAVESIEN KEHITTÄMISPERIAATTEET

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Purojen ja jokien teemavuoden 2016 tavoitteet	4
Lähtökohdat	6
Virtavesien merkitys	6
Vantaan virtavedet	6
Aikaisemmat selvitykset ja ohjelmat	7
Vesipuitedirektiivi ja vesienhoitosuunnitelma	8
Vantaan maankäyttö	8
Vantaan toimintamalli	10
Purojen teemavuosi	11
Visio ja päätavoitteet	12
Tavoitteet ja toimenpiteet	13
Virtavesiluonto, vesistömaisema ja kulttuurihistoria	13
Virtavesien vedenlaatu ja virtaamat	15
Virtavesien kunnostaminen	18
Yhteistyö	22
Viestintä	23
Ympäristökasvatus	26
Virkistyskeskuksen osa-alueet	27
Vetovoimakohteet ja koskiympäristöt	27
Reitit	27
Kalastus	28
Melonta	32
Uinti	33
Opastus	34
Muut virkistyskäyttömuodot	34
Rantojen ja vesialueiden maanomistus ja maanhankinta	34
Suunnittelu ja rakentaminen	36
Kunnossapito ja talkootoiminta	36
Rahoitus	39
Työryhmä	40
Liitteet	40

JOHDANTO

Vantaan kaupunginvaltuusto päätti 17.11.2014, että yksi vuoden 2015 sitovista tavoitteista on ”toteutetaan teemavuosi, jolla kiinnitetään huomiota kaupungin puroluontoon”.

Teemavuoden aikana pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota kaupungin puroluontoon ja edistämään purojen tunnettavuutta. Vantaan kaupunginhallitus päätti 2.11.2015, että ”jatketaan vuonna 2016 purojen teemavuotta, sen aikana syntyneitä hyviä toimintamalleja ja laajennetaan toiminta koskemaan myös jokia”.

Kuntatekniikan keskuksen vuoden 2016 tulokortin yksi strateginen päämäärä oli ”puroluonnon ja jokivarsien virkistyskäytön ja elinvoiman edistäminen” ja ympäristökeskuksen tulokortin 2016 ”puro- ja jokiluonnon elinvoiman edistäminen”. Myös yksi arkkitehtuuriohjelman kärkihankkeista liittyy jokivarsien virkistyskäytön kehittämiseen.

Teemavuoden 2016 toteuttamista varten kaupunginjohtaja nimesi 20.1.2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli organisoida teemavuoden järjestäminen. Aluksi työryhmässä määritettiin teemavuoden päätavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Ryhmä valmisti hankkeelle myös viestintäsuunnitelman. Lisäksi tehtävänä oli yhteydenpidon ja yhteistyön järjestäminen muiden sidosryhmien kanssa. Ympäristölautakunta toimi hankkeen ohjausryhmänä. Teemavuoden edistymistä seurattiin tapahtumakalenterin avulla.

Teemavuoden toimintasuunnitelma hyväksyttiin ympäristölautakunnassa 16.2.2016. Se esiteltiin myös kaupunginvaltuuston infossa 3.2.2016. Työryhmä kokoontui kahdeksan kertaa. Lisäksi järjestettiin teemakokouksia mm. talkootoimintaan, maanomistukseen ja patoihin liittyen. Työryhmän jäsenet kävivät myös esittelemässä teemavuotta erilaisissa tilaisuuksissa. Puheenjohtaja kävi ympäristölautakunnan ohjausryhmässä kertomassa teemavuoden edistymisestä. Työryhmä järjesti myös elokuussa tutustumisretken Imatrankosken ja Vaalimaanjoen kohteisiin.

Kahden teemavuoden aikana Vantaan virtavesien hyväksi tehdyn työn jatkamista varten työryhmä laati virtavesien kehittämisperiaatteet, johon on koottu virtavesiin liittyvät lähtökohdat sekä työryhmän esitykset jatkotoimenpiteiksi. Kehittämisperiaatteet viedään keväällä 2017 ohjausryhmän hyväksyttäväksi sekä tiedoksi muihin lautakuntiin ja kaupunginhallitukseen. Teemavuodenaineistoista järjestetään näyttely vuoden 2017 aikana. Purokunnostustyöryhmä jatkaa toimintaansa ja seuraa virtavesiin liittyvien tavoitteiden edistymistä.

PUROJEN JA JOKIEN TEEMAVUODEN 2016 TAVOITTEET

TEEMAVUODEN PÄÄTAVOITTEINA OLI EDISTÄÄ JA KEHITTÄÄ VANTAALLA

- jokien ja purojen tunnettavuutta ja arvostusta
- kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia puroluonnon hoitamiseen ja kunnostamiseen
- virtavesien elinvoimaisuuden lisääminen
- vesistömaiseman monimuotoisuutta
- jokiin ja puroihin liittyvää virkistyskäyttöä

Jokien ja purojen tunnettavuuden edistäminen

- Viestinnässä tuodaan esiin etenkin kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia sekä esitellään käynnissä olevia hankkeita, jotka lisäävät Vantaan vesistöjen elinvoimaisuutta
- Teemavuodelle laaditaan viestintäsuunnitelma, jonka mukaan käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia, mutta erityisesti sähköisiä kanavia: sosiaalista mediaa ja kaupungin verkkosivuja
- Perustetaan omat alasivut puro- ja joki-teemalle Vantaan internetsivuille
- Markkinoidaan Kaupunginmuseon Joki - Kivikaudesta kaljakelluntaan -näyttelyä osana teemavuotta
- Otetaan kulttuuri- ja luontokohteiden esittelyssä käyttöön Seinätön museo - mobiiliopasteet; pilottikohteena Vantaalla Muinaispuisto Keravanjoen varrella,
- Innostetaan asukkaita, asukasyhdistyksiä ja yrityksiä järjestämään erilaisia puroihin ja jokiin liittyviä tapahtumia

Kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksien edistäminen puro- ja jokiluonnon hoitamisessa ja kunnostamisessa

- sovitaan talkootoiminnan (kunnostus-, siivous- ja vieraslaji) organisointi ja periaatteet
- laaditaan talkoiden tiedotus- ja materiaalipaketti
- selvitetään yhteistyömahdollisuudet Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen kanssa Jokitalkkari-hankkeeseen liittyen
- kehitetään Vantaan vaelluskalatyöryhmän toimintaa kutusoraikkotalkoiden koordinoinnissa

Keravanjoen Vernissan kosken taimenen kutupaikkojen rakentamista talkoilla
[kuva: Vantaan kaupunki]

Virtavesien elinvoimaisuuden lisääminen

- laaditaan purojen kunnostusohjelma sekä tärkeysjärjestys kunnostuksien toteuttamiselle
- laaditaan kokonaisvaltainen kunnostussuunnitelma ja toteutetaan pilottikohde (Kormuniitynoja–Itä-Hakkilanoja) vuosina 2016-17
- laajennetaan purojen vedenlaadun seuranta

Vesistömaiseman monimuotoisuuden kehittäminen

- edistetään kasvillisuuden käytön periaatteita joki- ja purovarsien kasvillisuuden kehittämisessä
- sovitaan käynnissä olevassa uuden metsä- ja luonnonhoitosuunnitelman laatimistyössä luonnonhoidon periaatteet joki- ja purovarsille
- purojen ja jokien luonnonhoidon suunnittelussa otetaan lähtökohdaksi vesistöihin liittyvien luonto- ja kulttuuriarvojen yhteensovittaminen

Jokiin ja puroihin liittyvän virkistyskäytön kehittäminen

Vesistöihin liittyviä virkistyskäyttömuotoja ovat erilaiset reitit (ulkoilureitit, sillat ja valaistus, maisemareitit ja luontopolut, ladut, ratsastusreitit, melontareitit), kalastus, melonta, uinti, luonnontarkkailu ja oleskelu. Virkistyskäyttöön liittyy myös palveluiden, opastuksen sekä kulkuyhteyksien ja pysäköinnin kehittäminen.

- laaditaan purojen ja jokien virkistyskäyttömuotojen kehittämisperiaatteet sekä ohjelma näiden toteuttamiseksi
- sovitaan kaavoitukseen ja maanhankintaan liittyvät etenemistavat
- selvitetään geotekniset lähtökohdat rantojen virkistyskäytön kehittämisessä
- laaditaan puroja ylittävien puistosiltojen kunnostusohjelma
- nostetaan koskiympäristöjä esiin jokien ja purojen vetovoimaisina kohteina
- selvitetään Vantaankosken ja Kirkonkylänkosken patojen kunnostaminen

Keravanjoki virkistyskäytössä, Tikkurilankoski [kuva: viheralueyksikkö]

LÄHTÖKOHDAT

Virtavesien merkitys

Purot ovat osa luonnon monimuotoisuutta. Ne toimivat ekologisina käytävinä, joissa elää ja liikkuu kaloja, lintuja, hyönteisiä ja nisäkkäitä. Purot ovat osa veden kiertokulkua kuljettaen valuma-alueilleen satanutta vettä kohti jokia ja merta. Virtaavaan veteen liittyy myös äänimaisema sekä eri vuodenaikojen mukaan vaihtelevat vesi- ja jääpinnat visuaalisena elementtinä.

Purot tuottavat ihmiselle erilaisia aineellisia ja aineettomia hyötyjä, ekosysteemipalveluita. Purot ovat kalojen elinalueita, tulvien säätelijöitä, ravinteiden pidättäjiä ja kasteluveden lähteitä. Ne monipuolistavat maisemaa, nostavat asuinalueiden arvoa, toimivat virkistyspaikkoina ja lisäävät viihtyvyyttä. Purot lähiympäristöineen tarjoavat puitteet kalastukselle, ulkoilulle, matkailulle ja metsästykselle. Purot ja puronvarret ovat tärkeä osa kaupunkiluontoa, joka tulee säilyttää tuleville sukupolville.

Kylmäojan varrelta [kuva: Vantaan kaupunki]

Vantaan virtavedet

Vantaalla sijaitsee tunnetuimpien Vantaan- ja Keravanjoen lisäksi neljä muuta jokea; Luhtaanmäenjoki, Lepsämänjoki, Kuhajoki ja Vähäjoki (Lillån). Pienvesiselvityksen mukaan puroja on 55 kappaletta, joista merkittävimmät ovat Kylmäoja, Rekolanoja, Krakanoja ja Mätäoja. Vantaalla joet ja purot ympäröivine puistoalueineen ovat keskeinen osa viheralueverkostoa. Kaupunkiekologisen tehtävän lisäksi niillä on monipuolista virkistyskäyttöön sekä kulttuurihistoriaan, maisemakuvaan ja alueiden imagoon liittyvää merkitystä. Kaupunkilaiset hakeutuvat aktiivisesti virkistäytymään juuri jokien ja purojen varsille.

Aikaisemmat selvitykset ja ohjelmat

Vantaanjoen ja Keravanjoen virkistyskäytön kehittämisprojekti käynnistyi kaupungin liikuntapalveluiden vetämänä helmikuussa 2001. Hankkeen lähtökohtana oli mahdollisimman laaja yhteistyö asukkaiden, maanomistajien ja eri viranomaisten kanssa. Yleisötilaisuuksia järjestettiin 11 kpl. Projektin tuloksena valmistui vuonna 2003 (KV 27.1.2003) Vantaanjoen ja Keravanjoen virkistyskäytön yleissuunnitelma, jonka tavoitteena oli ohjata ulkoilureittien ja virkistyskäyttöön liittyvien toimintojen kaavoitusta, maanhankintaa, ohjelmointia, suunnittelua ja rakentamista. Yleissuunnitelmassa esitettiin mm. jokivarsien tuleva ulkoilureitistö, sillat, laiturit, veneiden laskupaikat, uimapaidat, pysäköinti, koira-aitaukset ja matonpesupaikat. Yleissuunnitelmassa esitettiin uusia polkuja ja reittejä n. 47 km ja siltoja 15-17 kpl ja niiden toteuttamiseen arvioitiin kuluvan noin 15-20 vuotta.

Vuonna 2009 Vantaalla hyväksyttiin hulevesiohjelma, jonka johtavana periaatteena on hulevesien käsittely siten, että niitä ei johdeta suoraan puroihin tai muihin vesistöihin. Hulevesiohjelman periaatteiden täytäntöönpanon helpottamiseksi laadittiin kaupungin hulevesien hallinnan toimintamalli – ohjeistus suunnittelijoille ja rakentajille. Hulevesiohjelman myötä Vantaalle on toteutettu erilaisia viivytys- ja suodatusjärjestelmiä sekä kosteikkoja.

Puroista valmistui vuonna 2009 Vantaan pienvesiselvitys, jonka tavoitteena oli kartoittaa Vantaan pienvedet sekä inventoida pienvesistä olemassa oleva tieto. Pienvesiselvityksen jatkotoimenpiteinä Vantaan karttapalveluun vietiin pienvesikohteet sekä käynnistettiin purojen nimeäminen. Yhdeksi jatkotoimenpiteeksi oli jo tuolloin kirjattu pienvesien kunnostusohjelman laatiminen.

Vuonna 2011 valmistuneen Vantaan virtavesiselvityksen tavoitteena oli tuottaa lisää tietoa Vantaan puroluonnon arvokohteista sekä kunnostustoimilla ennallistettavista kohteista ja näiden lajistosta. Virtavesiselvityksessä arvioitiin myös, mitkä virtavesiuomista ovat vesilain mukaisia puroja tai jokia ja mitkä kausikuivia noroja.

Krakanoja, Tulkintie [kuva: Vantaan kaupungin Hulevesiohjemasta v.2009]

Vesipuitedirektiivi ja vesienhoitosuunnitelma

Vesien ekologisen tilan arviointia ohjeistaa Euroopan Unionin vesipuitedirektiivi. Ympäristöministeriön työryhmän valmistelemalla pienvesien suojelu- ja kunnostusstrategialla luodaan suuntaviivat sille, että pienvesien säilyttämis- ja ennallistamistarpeet voidaan ottaa paremmin huomioon niiden tilaan vaikuttavien toimintojen suunnittelussa sekä muissa pienvesiin vaikuttavissa linjauksissa ja toiminnoissa. Tavoitteena on lisätä pienvesien arvostusta ja parantaa niiden tilaa. Vesienhoidon suunnittelun tavoitteena on, että pinta- ja pohjavesien tila on vähintään hyvä eikä hyvälaatuisten vesien tila heikenny. Pilaavien tai haitallisten aineiden sekä vesirakentamisen aiheuttamia haittoja vesiin tulee ehkäistä. Lisäksi ilmastomuutokseen sopeutumiseen on varauduttava vähentämällä tulvien ja kuivuuden aiheuttamia haittoja. Myös vesiluonnon säilymisestä on huolehdittava. Strategiassa määritellään toimenpiteitä jäljellä olevien luonnontilaisten pienvesien säilyttämiseksi ja heikentyneiden pienvesien kunnostamiseksi.

Alueelliset ympäristökeskukset laativat vesienhoitoalueelleen vesienhoitosuunnitelman ja siihen liittyvän vesienhoidon toimenpideohjelman, jossa kerrotaan, mitä toimia tarvitaan vesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Joulukuussa 2009 valtioneuvosto hyväksyi vesienhoitosuunnitelmat, joissa mainitaan yhtenä kehitettävänä ohjauskeinona pienvesien ennallistamisohjelman laatiminen. Vuonna 2015 päivitetty vesienhoitosuunnitelma sisältää tiedot vesien tilasta sekä tarvittavat toimenpiteet pinta- ja pohjavesien tilan parantamiseksi ja ylläpitämiseksi vesienhoitokaudella 2016–2021. Vesienhoidon suunnittelu etenee kuuden vuoden jaksoissa. Valtion ja kuntien viranomaisten on otettava soveltuvilta osin huomioon valtioneuvoston hyväksymät vesienhoitosuunnitelmat.

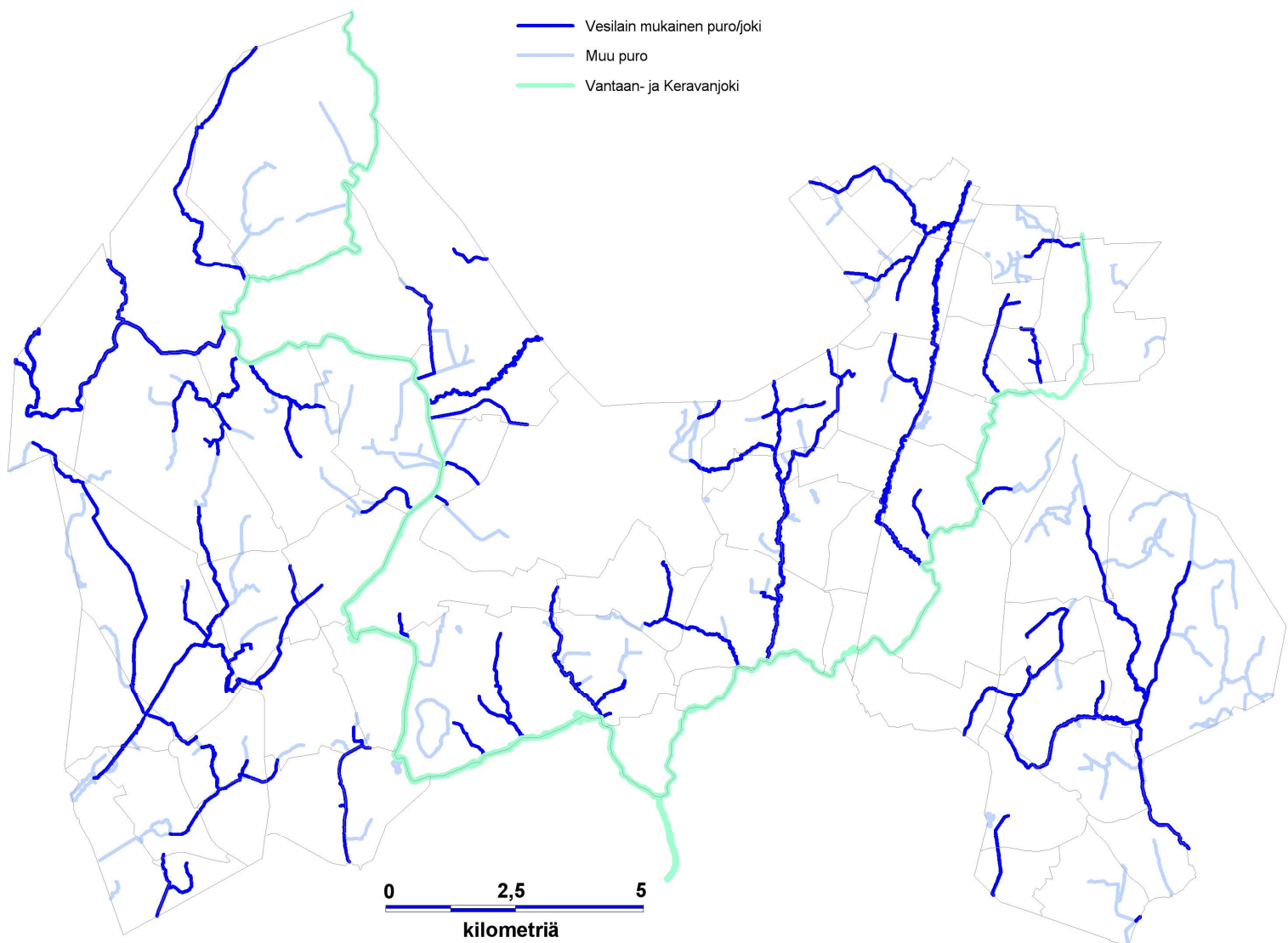
Vantaan maankäyttö

Vantaa on 1960-luvulta lähtien kasvanut nopeasti pääkaupungin kylkeen, ratojen ja pääteiden varsiin. Maankäyttöä luonnehtivat nyt toisaalta lentokenttä logistiikan ja suurkaupan alueineen ja valtakunnalliset pääväylät, toisaalta laajat pientaloalueet ja melko väljät kerrostaloalueet. Keskustamaista kaupunkirakennetta Vantaalla on vielä suhteellisen vähän, mutta kaikkia keskustoja tiivistetään. Laajoja, yhtenäisiä ja muuta maankäyttöä jäsentäviä viheralueita Vantaalla on edelleen runsaasti. Keskellä kaupunkia sijaitseva lentokenttä ja siihen liittyvät logistiikka-alueet tuovat oman haasteensa maankäytön suunnitteluun ja hulevesien johtamiseen. Vantaan kerrostalo- ja pientaloalueet ovat alunperin rakentuneet varsin väljinä. 1970-luvulta lähtien on rakennettu myös tiiviitä pientaloalueita ja vanhat asuinalueet ovat alkaneet tiivistyä nopeasti. Kaupunkirakenteen eheyttämisen periaate on perusteltu kestävän kehityksen taloudellisesta, ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta.

Vantaan yleiskaava 2007 ja Marja-Vantaan osayleiskaava 2006 muodostavat yhdessä voimassa olevan yleiskaavan koko Vantaan alueelle. Jokien ja isoimpien purojen rantavyöhykkeet on yleiskaavassa varattu viheralueiksi: *virkestysalueiksi, luonnonsuojelualueiksi tai maatalousalueiksi*. Osa pienemmistä puroista sijaitsee yleiskaavan viheralueilla mutta yleiskaavan yleispiirteisyyden vuoksi osa jo rakennettujen alueiden sisällä olevista puroista sisältyy asunto- ja työpaikka-alueisiin. Asemakaavassa nämäkin on suurimmaksi osaksi otettu huomioon joko niin, että puro on asemakaavan virkestysalueella tai avouomana tontin

istutettavalla alueella. Useista puroista on kuitenkin lyhyempiä tai pidempiä jaksoja jätetty erityisesti ottamatta huomioon asemakaavoissa tai sijoitettu putkeen. Vantaalla käynnistyy uuden yleiskaavan laatiminen 2017 ja siinä tullaan hulevesiä tarkastelemaan voimassaolevia yleiskaavoja tarkemmin.

Vantaan hulevedet laskevat pääosin joko suoraan tai purojen kautta Vantaan- ja Keravanjokeen. Kaupungin läpi virtaavat joet ovat tyypillisiä rannikkoalueen jokia, joissa valuma-alueen järvien määrä on vähäinen, vuotuiset vedenkorkeuden vaihtelut suuria ja valuma-alueella on paljon viljelyalueita.

Vantaan toimintamalli

Vantaalla vesialueisiin liittyvää suunnittelua ja hoitoa tehdään monessa eri yksikössä, joten yhteisten tavoitteiden merkitys on tämän takia erityisen tärkeää. Kehittämisperiaatteiden avulla on ollut tarkoitus muodostaa Vantaan kaupungille yhteinen näkemys virtavesien kehittämisestä. Toimiva viranomaisyhteistyö edellyttää laaja-alaisuutta, erilaisen ammattiosaamisen käyttöä suunnittelu- ja rakentamisprosessissa sekä hyvää tiedonkulkua.

Vantaalla *kaupunkisuunnittelu* vastaa maankäytön ohjauksesta ja kaavoituksesta. *Yrityspalvelut* vastaa kaupungin omistamien maiden kehittämisestä ja maan hankkimisesta kaupungin tarpeisiin.

Kuntatekniikan keskus huolehtii kaupungin yleisten alueiden kuten katujen ja viheralueiden suunnittelusta ja rakentamisesta sekä kunnossapidosta. Vesihuollon yleissuunnittelun vastuulla on mm. kaupungin hulevesien hallinta, tulvatiedon kerääminen ja vesialueiden suunnittelu. Viheralueyksikkö vastaa Vantaan kaupungin omistamien viheralueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta. Lisäksi viheralueyksikössä suunnitellaan ja rakennutetaan Vantaan ulkoliikuntapaikat, joiden kunnossapidosta huolehtii liikuntapalvelut. Geotekniikkayksikkö vastaa rakennuskohteiden maa- ja pohjarakennussuunnittelusta. Yksikkö tarkistaa myös avo-uomien sivuluiskien vakavuudet.

Vantaan kaupungin *ympäristökeskus* hoitaa ympäristö- ja ympäristöterveysasioita. Sen vastuulla on muun muassa luonnon- ja vesien suojelu, talous- ja uimavesien valvonta sekä asumisterveys.

Sivistystoimi huolehtii opetuksen ja koulutuksen, sekä varhaiskasvatuksen että nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja kirjasto- ja tietopalveluiden tehtävistä. Liikuntapalvelujen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää ulkoliikuntapaikkoja kuten liikuntapuistoja, uimarantoja, kuntoratoja ja latuja. Myös kalastus, kalastuksen hoito ja veneily kuuluvat liikuntapalveluiden tehtäviin. Vantaan kaupunginmuseon tehtävänä on edistää vantaalaisen kulttuuriympäristön hoitoa ja suojelua. Kaupunginmuseo vastaa arkeologisen kulttuuriperinnön sekä rakennetun kulttuuriympäristön ja -maiseman vaalimisen suojeluviranomaisen tehtävistä Vantaalla.

Helsingin seudun ympäristönpalvelujen (HSY) vesihuolto vastaa Vantaan vesihuollon toiminta-alueella talousveden toimittamisesta sekä jäte- ja hulevesien viemäroinnistä. Vesilaitoksen vastuulla on vedentuotantolaitosten, jätevedenpuhdistamoiden sekä vedenjakelu- ja viemäriverkostojen pitäminen toimintakuntoisina.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry (VHVSY) koordinoi Vantaanjoen yhteistarkkailua ja toteuttaa alueella veden laadun tarkkailut. Jokitalkkaritoiminta kuuluu myös VHVSY:n tehtäviin. Vantaalla toimii monia asukasyhdistyksiä ja järjestöjä, jotka järjestävät mm. purokunnostus- ja siivoustalkoita.

Purojen teemavuosi 2015

Vantaan kaupunginvaltuusto päätti 17.11.2014, että yksi vuoden 2015 sitovista tavoitteista on ”toteutetaan teemavuosi, jolla kiinnitetään huomiota kaupungin puroluontoon”.

Teemavuoden aikana pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota kaupungin puroluontoon ja edistämään purojen tunnettavuutta. Teemavuoden tapahtumia olivat mm. purovuoden ideointia varten järjestetty kick off -tilaisuus, johon kutsuttiin asukasyhdistyksiä sekä kalastukseen ja luontoon liittyviä harrastusyhdistyksiä. Keskeisiksi asioiksi nousivat tiedotuksen tärkeys ja talkoisiin motivointi. Purovuoden avajaiset järjestettiin Tikkurilan Dixin Vantaa-infossa 23.3.2015. Samalla avattiin virtavesinäyttely, joka oli Dixissä esillä kolme viikkoa. Muita puroihin liittyviä tapahtumia olivat pääkaupunkiseudun siivousviikot 7.4. - 24.5.2015, haitallisen vieraslajin jättipalsamin torjunta, purojen tutkimusohjelma, kutosoraikkojen kunnostukset, purojen valuma-alueet nettiin ja puroesite, Meidän vesi –ekotekokilpailu, Vantaan kaupunginmuseon Joki - Kivikaudesta kaljakelluntaan -näyttely. Ajankohtaisena asiana purojen teemavuonna oli myös Vantaan Itämeri-sitoumuksen päivittäminen Itämerihaasteen kaudelle 2014-2018.

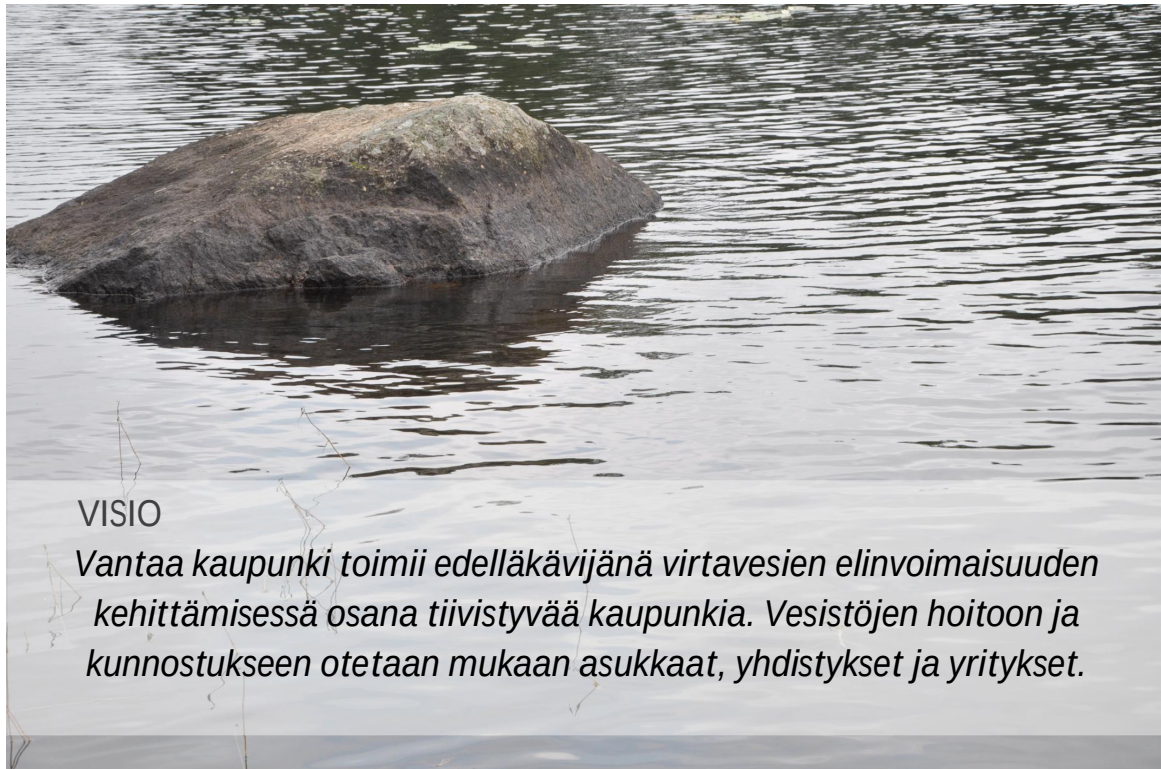
PUROVUODEN PERINTÖNÄ PÄÄTETTIIN SEURAAVAT JATKOTOIMENPITEET:

- Jatketaan ja kehitetään asukasyhteistyötä purojen kunnostukseen, siivoukseen ja vieraslajitalkoisiin liittyen
- Kunnostusohjelman laatiminen/päivittäminen Vantaan puroille
- Purojen nimistöasia
- Purojen luonnonhoidon suunnittelu

Keravanjoen taimenen kutupaikkojen rakentamista talkoilla teemavuoden aikana
[kuva: Vantaan kaupunki]

VISIO JA PÄÄTAVOITTEET

VISIO

Vantaa kaupunki toimii edelläkävijänä virtavesien elinvoimaisuuden kehittämisessä osana tiivistyvää kaupunkia. Vesistöjen hoitoon ja kunnostukseen otetaan mukaan asukkaat, yhdistykset ja yritykset.

VANTAAN VIRTAVESIEN KEHITTÄMISEN PÄÄTAVOITTEET OVAT:

- û jokien ja purojen arvostuksen parantaminen
- û kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksien edistäminen virtavesien hoitamisessa ja kunnostamisessa
- û virtavesiluonnon elinvoimaisuuden säilyttäminen ja lisääminen
- û kalojen elinympäristöjen ja vaellusmahdollisuuksien parantaminen
- û vesistömaiseman monimuotoisuuden kehittäminen
- û virtavesiin liittyvän kulttuurihistorian vaaliminen
- û jokiin ja puroihin liittyvän virkistyskäytön kehittäminen
- û tulvien torjunnan ja virtaamien hallinnan edistäminen
- û virtavesien vedenlaadun parantaminen

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Virtavesiluonto, vesistömaisema ja kulttuurihistoria

Vantaanjoen pääuoman vesialue on Natura 2000 -aluetta 59 km:n pituiselta osalta jokisuulta Vanhankaupunginlahdelta Nurmijärven Nukarinkoskeen saakka. Alueen suojeluperusteena on joessa esiintyvä vuollejokisimpukka, jonka esiintymä on merkittävin Suomessa. Runsaimmat esiintymät sijaitsevat joen alajuoksulla koskien alapuolisissa virtasuvannoissa. Arvioitu populaatiokoko 20 km pituisella alajuoksulla on noin 1,5 miljoonaa yksilöä. Muita Vantaanjoen Natura 2000 -alueella esiintyviä tärkeitä lajeja ovat saukko ja virtalude. Saukko ja vuollejokisimpukka elävät myös Keravanjoella ja Vähäjoella (Tuusulanjoki).

Uudenmaan Ely-keskus laatii parhaillaan Vantaanjoen Natura-alueelle hoito- ja käyttösuunnitelmaa, joka tämän hetkisen tiedon mukaan valmistuu v. 2017. Suunnitelman tavoitteita ovat mm. alueen suojeluperusteena olevien lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyminen ja turvaaminen, luonnonarvoja heikentävien ja suojelutavoitteiden kanssa ristiriitaisien hankkeiden rajoittaminen, Vantaanjoen vesistön hoitaminen vesipuitedirektiivi huomioon ottaen, siten että Natura 2000 -ohjelman suojelutavoitteet eivät heikkene, alueen käyttömuotojen säilyttäminen ja kehittäminen, siten että luonnonsuojelulliset tavoitteet eivät vaarannu sekä vesistön tilan seurannan jatkaminen ja kehittäminen.

Vantaanjoen vesistöalueella tehdyssä viimeisimmässä kasvillisuuskartoituksessa tunnistettiin Vantaanjoella n. 400 kasvilajia. Jokikäytävälle yleisimpiä lajeja ovat mm. ranta-alpi, punakoiso, rantakukka, karhunköynnös viiltosara, mesiangervo ja vuohenputki. Jokikäytäväalueiden puulajistossa on mm. harmaa- ja tervaleppä, tuomi, vaahtera, metsälehmus ja halava sekä pensaita mm. kiiltopaju, ahopaju, terttuselja, vadelma ja pähkinäpensas. Vantaan jokivarsien ja tärkeimpien purovarsien tarjoamista puustoisista ekologisista yhteyksistä on tehty tarkastelu ilmakuvien perusteella vuonna 2013. Yhteyksien toimivuutta on tarkasteltu lähinnä eläinten liikkumisen kannalta. Yleisesti ottaen vesistönvarret tarjoavat Vantaalla melko hyvät ekologiset yhteydet.

Puroympäristöissä sijaitsee monia luontoarvojen kannalta arvokkaita kohteita. Osa näistä on luonnonsuojelulailla rauhoitettuja ja osa yleis- tai asemakaavan päällekkäismerkinnällä merkittyjä arvokkaita alueita, joilla luontoarvot tulee säilyttää. Vantaan luonnon monimuotoisuudelle erityisen arvokkaat virtavesiosuudet on virtavesiselvityksessä luokiteltu valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Vantaan merkittävimmät pienvirtavesien kohteet ovat pääsääntöisesti alkuperäisessä tai alkuperäisen kaltaisessa uomassa säilyneitä purojen tai sivujokien jaksoja, joihin liittyy olennaisena osana myös jokikäytävän rikas ja varjostava kasvillisuusvyöhyke.

Vantaan purot ja joet kulkevat usein arvokkaiden maaseudun kulttuurimaisemien halki, koska viljelysmaisema on syntynyt joki- ja purolaaksojen viljelykelpoisille maille. Viljelysmaisemassa kulkevien purojen ja jokien rannat olivat vuosisatojen ajan avoimiksi niitettyjä tai laidunnettuja. Näiden alueiden kasvi- ja eläinlajisto sopeutui vuosisatoja kestäneeseen niittoon ja laidunnukseen. Nykyisin purovarsien avoimet perinnebiotoopit ovat paljolti kadonneet niiton

ja laidunnuksen loputtua. Avointa puron- ja jokivarsimaisemaa on kuitenkin paikoin säilynyt. Vesistöjen varrelle on rakennettu monenlaisia veden virtausta hyödyntäviä rakennuksia ja rakennelmia, kuten myllyjä, sahoja ja teollisuuslaitoksia.

Vantaalla on yksi valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, Vantaanjokilaakso. Joki- tai purolaaksoihin liittyviä valtakunnallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä ovat Backas – Elannon suurtila, Helsingin pitäjän kirkonkylä, Jokiniemen koelaitos, Sotungin kylä ja Håkansböle sekä Suuri rantatie, joka ylittää jokia ja puroja. Maakunnallisesti arvokkaista kulttuuriympäristöistä puroihin ja jokiin liittyvät yllä mainittujen lisäksi Espoonjokilaakson maisema-alue, Länsisalmen kulttuurimaisema, Hanabölen kylämaisema sekä Tikkurilan kulttuurimaisema. Vuoden 2007 yleiskaavan laatimista varten valmistui selvitys Vantaan kulttuurimaisemasta. Kulttuurimaisema-selvityksen perusteella rajattiin maisemallisesti ja kyläkuvasuunnitelmien arvokkaat maisemat yleiskaavaan.

Kulttuurimaisemaa Hakunilasta Håkansbölen kartanon mailta [kuva: Vantaan kaupunki]

Jokien ja purojen varsilla on monia vanhoja kulttuuriympäristöjä. Joki- ja purovarsilla sijaitsee mm. vanhoja kyläpaikkoja, myllyraunioita ja vanhoja siltoja sekä muinaisjäännöksiä. Vanhojen rakenteiden kunnostamiseen ja ylläpitoon tulee varautua. Lisäksi erilaisten puro- ja jokikunnostussuunnitelmien yhteydessä on tarpeen tuoda esiin myös alueen kulttuurihistoriaa.

Vantaan kaupunki on laatimassa omistamilleen pelto- ja niittyalueille maisemanhoitosuunnitelmaa. Työn tavoitteet ovat maisemaomaisuuden hallinnan parantaminen, hoidossa olevien pinta-alatietojen ja hoitoluokkien päivittäminen, avoimien alueiden hoitomenetelmien selvittäminen ja kehittäminen, avoimien alueiden arvokohteiden kartoittaminen, virkistyskäyttömahdollisuuksien kehittäminen, metsittyneiden peltoalueiden kunnostamismahdollisuuksien selvittäminen erityisesti maisemallisesti arvokkailla alueilla, tiedonsaannin helpottaminen avoimista alueista sekä asukkaille että kaupungin eri

asiantuntijoille sekä laiduntamismahdollisuuksien ja –alueiden kartoittaminen. Tänä vuonna valmistuu Länsi-Vantaan osuus.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Kaupunki osallistuu Vantaanjoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen [työryhmä]
- Vantaan historialliset jokikävelyt -mobiiliopastereittejä lisätään ja täydennetään [museo, yke]
- Vanha kulttuurihistoria otetaan huomioon purojen kunnostussuunnitelmien laadinnassa [vesihuolto, museo]

Virtavesien vedenlaatu ja virtaamat

EU:n vesipuitedirektiivin (2000) mukaan tavoitteena on vesistöjen hyvä ekologinen tila. Uudenmaan ympäristökeskus on laatinut toimenpideohjelman vesienhoitosuunnitelmaan liittyen. Toimenpideohjelman yhtenä kohtana on kaupunkipurojen ja lampien tilan parantaminen.

Vantaan kaupungin läpi virtaavat joet ovat tyypillisiä rannikkoalueen jokia, joissa valuma-alueen järvien määrä on vähäinen, vuotuiset vedenkorkeuden vaihtelut suuria ja valuma-alueella on paljon viljelyalueita. Valuma-alueen maaperästä lähes 40 % on huonosti vettä läpäisevää savea ja hiesua, mikä osaltaan äärevöittää virtaamia. Pohjavesi ei myöskään tasaa virtaamia tällaisessa maaperässä. Virtavesiin kohdistuvia uhkia ovat hajakuormitus, hulevedet ja kiintoaines, jätevesipäästöt, vesistö- ja muu rakentaminen sekä eroosion ja rakentamisen aiheuttamat joki- ja purotörmän muutokset sekä sortumat.

Vantaanjoen vesi on luontaisesti maaperästä johtuen ruskeavetistä ja sateisina aikoina saviseksi samentunutta. Vantaanjoen ja sen sivuhaarojen veden laadun kehityksestä on yhtäjaksoista tietoa vuodesta 1910 alkaen. Vedenlaatu oli huonoimmillaan 1960-luvulla. Syynä tähän pidettiin asutuksen, teollisuuden ja maatalouden jätevesiä.

Viime vuosikymmeninä jokeen kohdistuva kuormitus on vähentynyt ja vesistön tila kohentunut. Vantaanjoen ekologinen tila on nyt tyydyttävä. Kytäjoen alueella ja Keravanjoen yläjuoksulla on saavutettu hyvä ekologinen tila (Uudenmaan ELY-keskus 2013). Hyvän ekologisen tilan ylläpitäminen ja saavuttaminen edellyttää edelleen kuormituksen vähentämistä. Hyvän ekologisen tilan saavuttaminen on mahdollista myös alajuoksulla, jos kokonaisfosforin vuosimediaani saadaan alenemaan. Fosforipitoisuudet ovat olleet laskusuunnassa, sillä jokeen kohdistuva kuormitus on vähentynyt.

Vantaanjoen pistekuormittajia ovat Riihimäen puhdistamo, Versowoodin tukkien käsittelyalue, Hyvinkään Kaltevan puhdistamo, Nurmijärven kirkonkylän puhdistamo. Luhtaanmäenjoen kautta tulee Nurmijärven Klaukkalan jätevedenpuhdistamon ja Metsä-Tuomelan jäteaseman

kuormitus. Riihimäen saneerattu puhdistamo on nyt toiminut vuoden ja varsinkin happitilanne joen yläjuoksulla on parantunut. Myös hygieeninen tila Vantaanjoessa on parantunut. Keravanjoen pistekuormitus loppuu vuonna 2016, kun pieni Kaukasten jätevedenpuhdistamo lopettaa ja jätevedet ohjataan Kaltevan puhdistamolle. Pistekuormittajien osuus jokialueen kokonaiskuormituksesta on kuitenkin pieni.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry koordinoi yhteistarkkailua ja toteuttaa Vantaanjoen alueella vedenlaadun tarkkailut 45 tarkkailupisteessä, joiden tulokset raportoidaan vuosittain. VHVSY:n jatkuvatoimisia mittauksia on tehty vuodesta 2005 lähtien. Vantaalla on kolme yleistä uimarantaa Keravanjoen varrella. Uimaveden laadun arvioimisessa tutkitaan enterokokki- ja E.coli- bakteereita ja näille on uimavesiasetuksessa raja-arvot. Raja-arvon ylittyessä uimavesi luokitellaan huonoksi. Jokivesien bakteerimäärät vaihtelevat joskus hyvinkin paljon johtuen esimerkiksi säätilasta. Viime vuosina bakteerien pitoisuus on ylittänyt harvemmin raja-arvot, mutta joka kesä kuitenkin jollakin uimarannalla uimavesi todetaan huonoksi.

Vantaanjoki [kuva: Vantaan kaupunki]

Vantaan ympäristökeskus seuraa vedenlaatua kahdeksalla Vantaan purolla: Myllyniitynoja (ent. Vallinoja), Kalminoja (ent. Vierumäenoja), Tervaoja, Rekolanoja, Kormuniitynoja, Myllymäenoja, Ilolanoja (ent. Kylmäojan itähaara) ja Herukkaoja (ent. Herukkapuro). Näillä puroilla havaintopaikkoja on yhteensä kymmenen, joista sekä Ilolanojalla että Herukkaojalla on kaksi havaintopaikkaa. Seuranta on tarkoitus jatkaa ja tavoitteena laajentaa muihinkin puroihin. Kohteet valittiin sillä perusteella, että niissä havaittiin haittoja tai niiden valuma-alueelle on tulossa paljon rakentamista. Seuranta tehdään 4-5 kertaa vuodessa.

Vantaan alueella myös KUVES (Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä) ja VHVSY (Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry) ottavat näytteitä omien tutkimusohjelmiansa mukaisesti. Lisäksi Finavia Oyj seuraa vedenlaatua Helsinki-Vantaan lentoaseman laskupuroissaan.

Purojen virtaamia seurataan lähinnä kertaluontoisesti teetettävien virtaamamittausten avulla. Finavia tekee jatkuvatoimista virtaamamittausta Kylmäojan länsihaaralla. Syksyllä 2016 kaupunki teetti Kormuniitynojalla ja Myllymäenojalla virtaama- ja sademittaukset, joiden kesto oli kaksi kuukautta. Purojen virtaamamittauksilla selvitettiin virtaamavaihteluita Kormuniitynojalla ja Myllymäenojalla. Samaan aikaan tehtiin valuma-alueilla sadantamittauksia, jotta nähtiin miten erilaiset sadetilanteet vaikuttavat. Selvityksen tavoitteena oli parantaa tulviin varautumista. Purojen hyvän tilan saavuttamiseksi suunnitellaan toimenpiteitä, joiden lähtötietoja mittaukset ovat. Virtaamamittausten lisäksi tehtiin sademittauksia, joita varten Hakunilan uimahallin katolle ja Voimalantien tukikohdan katolle asennettiin sääasemat. Itse virtaamamittauspisteet sijaitsivat tien alittavissa rummuissa Myllymäenojassa ja Kormuniitynojassa. Erityisesti Myllymäenojasta virtaamamittauksilla voidaan saada arvokasta tietoa siitä, miten Kivistön alueen maankäytön muutokset vaikuttavat puroihin. Purojen virtaamia on aiemmin tutkittu mallintamalla mm. seuraavissa puroissa: Rekolanoja, Myyraksenoja, Vallinoja, Kylmäoja (itäinen haara), Pyhtäänkorvenoja, Kirkonkylänoja ja Mätäoja. Kaupungistumisen vaikutuksia purojen herkkyyteen on tutkittu opinnäytetöissä. Pohjaeläimistöä ja vesistön ekologista tilaa on tutkittu opinnäytetöinä Kylmäojalla sekä Krapuojalla ja Kormuniitynojalla.

Vantaalla sijaitseviin jokiin ja puroihin tehdään lisäjuoksutusta Keravanjokeen Päijännetunnelista ja Mätäojaan Silvolan tekoaltaasta. Mätäojan juoksutus oli tauolla muutaman vuoden ja Helsingin puolella havaittiin happikatoa. Helsingin kaupunki seuraa Mätäojan vedenlaatua. Lisäjuoksutusten tarkoituksena on ylläpitää vedenlaatua erityisesti alivirtaaman aikana.

Vantaan kaupungin tulvaohje valmistui vuonna 2014 ja tulvaohjelma vuonna 2015. Tulvaohjelmaa käytetään maankäytön ja rakentamisen ohjauksessa osana kestävästä maankäytöstä. Kestävällä maankäytön suunnittelulla hallitaan tulevaisuuden tulvariskiä. Ilmastonmuutos ja kaupungistuminen vaikuttavat molemmat tulevaisuudessa vesiolosuhteisiin ja sitä kautta tulvien muodostumiseen. Nämä molemmat pitää huomioida maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa. Kaupungistumisen odotetaan vaikuttavan Vantaalla enemmän tulvien syntyyn kuin ilmastonmuutoksen. Tulvaohjelman toimenpiteitä ovat mm. Vantaan pienvesistöjen ja hulevesireittien tulvariskipaikat kartoitetaan ja priorisoidaan valuma-alueittain, Vantaanjoen ja Keravanjoen kunnostustarpeet selvitetään ja suoritetaan tarvittaessa tulvasuojeluun liittyvät toimenpiteet (ruoppaukset, siivousperkaukset, uomien levennykset), Vantaan vesistöjen (Vantaanjoki, Keravanjoki) tulva-alueet määritetään kartalle sekä ylläpidetään sähköistä tulvatietopankkia.

Purokäytävällä tarkoitetaan purouomaa ja sen vaikutuspiirissä olevia kasvillisuusvyöhykkeitä. Purokäytävän mitoituksella on vaikutusta muun muassa uoman stabiiliteetin, vaihtelevien virtausolosuhteiden sekä virkistyskäytön kannalta. Joissakin tapauksissa nykyisissä asemakaavoissa on mahdollistettu rakentaminen lähes purotörmään asti. Vantaan purokäytävien mitoitusohjeen laatiminen on käynnissä vesihuollon suunnittelussa.

Vantaan karttapalvelun virtavesitietokanta sisältää tiedot mm. arvokkaista luontokohteista, rummuista, vaellusesteistä, vesilain tarkoittamista puroista, koskista, lähteistä ja valuma-alueista. Tietokanta edellyttää päivittämistä muun muassa muuttuneen nimistön osalta.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Vedenlaadun ja virtaamien seurantaan puroilla jatketaan ja lisätään. [vesihuolto, yke]
- Vedenlaatutieto tehdään julkiseksi ja ymmärrettäväksi värikoodien avulla. [yke]
- Vantaan tulvaohjelman toteuttamisella edistetään kestävän maankäytön suunnittelua. [vesihuolto]
- Vantaan hulevesiohjelman tavoitteiden mukaisesti edistetään hulevesien laadun parantamista ja virtaamien hallintaa. [vesihuolto, kaupsu, vay, yke]
- Kaupunki osallistuu aktiivisesti Vantaanjoki -neuvottelukunnan toimintaan.
[vesihuolto, yke, vay, liipa]
- Virtavesitietokantaa päivitetään nimistön osalta sekä täydennetään selvitys- ja tutkimustiedolla.
[Yke, vesihuolto]
- Purokäytävistä laaditaan mitoitusohje. [vesihuolto]

Virtavesien kunnostaminen

Vuonna 2012 uudistuneen vesilain mukaan puro on virtaavan veden vesistö, jonka valuma-alue on yli 10 km². Jokena pidetään sellaista virtavesistöä, jonka valuma-alue on vähintään 100 km². Puroksi voidaan katsoa pienemmänkin kuin kymmenen neliökilometrin valuma-alueen vesistö, jos uomassa virtaa jatkuvasti vettä ja kalojen kulku on mahdollista.

Kaupunkipurot tarjoavat monipuolisen elinympäristön eri eliölajeille. Uoman ekologinen kokonaisuus ja paikalliset olosuhteet ovat lähtökohtana määriteltäessä kunnostustoimenpiteitä. Purojen ekologista tilaa parantavia toimenpiteitä ovat esimerkiksi uoman muodon ja jatkuvuuden sekä virtausolosuhteiden monipuolisuuden ja vaihtelevuuden parantaminen, ympäristön kasvillisuuden monipuolistaminen ja eri eliölajien elinolosuhteet täyttävien alueiden perustaminen puroihin.

Vantaan purojen kunnostusohjelma laadittiin vuoden 2016 aikana ja sen tarkoituksena oli selvittää kohteet, joista laaditaan kokonaisvaltaiset valuma-aluekokoiset purojen kunnostussuunnitelmat. Purojen kunnostusohjelma esittää mitä kunnostustarpeita kullakin purolla on. Valuma-alue lähtöisessä vesienhoidon suunnittelussa tavoitteena on saada käsitys koko valuma-alueen vesimuodostumien tilasta ja erityistarpeista. Pyrkimyksenä on vähentää maankäytöstä aiheutuvia vesistöhaittoja sijainninohjauksella ja toimenpiteiden ajoituksella.

Ensimmäisiksi kunnostussuunnittelun ns. pilottikohteisiksi valittiin Itä-Hakkilanoja ja Kormuniitynoja, jotka sijoittuivat purokunnostusohjelman priorisointitaulukon kärkipäähän. Kunnostussuunnitelma valmistui vuoden 2016 aikana.

Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmassa vuosille 2016 - 2021 on esitetty useita toimenpiteitä Vantaan virtavesille. Vantaan kohteista osassa on jo tehty kunnostustoimenpiteitä ja osassa on suunnittelu käynnissä. Vantaan kaupunkia koskevia kohteita ovat Vantaankosken kalateiden parantaminen, Krakanojan puroympäristön kunnostaminen, Tikkurilankosken ja Kirkonkylänskosken kalankulun parantaminen, Ilolanrinteen putkitukseen liittyvän kalannousumahdollisuuden parantaminen, Korson Ankkalammen kalannousumahdollisuuden parantaminen sekä Rekolanojan puroympäristön kunnostaminen Rekolanojalla, Lipstikanojalla, Vallinojalla ja Vierumäenojalla.

Vantaan- ja Keravanjokien koskissa sijaitsee kolme isoa patoa; Tikkurilankoskessa, Kirkonkylänskoskessa ja Vantaankoskessa. Viheralueyksikkö vastaa Tikkurilankosken patoturvallisuudesta. Tikkurilankosken padon osittainen purkaminen ja kosken palauttaminen luonnontilaiseksi on laadittu suunnitelma, joka hyväksyttiin teknisessä lautakunnassa 8.11.2016. Vesilupahakemus jätetään vuoden 2017 alkupuolella. Myös Kirkonkylänskosken ja Vantaankosken osalta on tehty selvitystyötä teemavuoden aikana. Molempien kohteiden toimenpiteet edellyttävät jatkosuunnittelua mm. lausuntojen ja lupien hakemiseksi. Patoihin liittyvät suunnitelma-asiakirjat ja luvat on koottu yhteen suunnittelun lähtötiedoksi.

Vantaankosken padon paikalla on ollut mylly viimeistään 1500-luvulla. Pato on rakennettu vuosina 1837-38 osaksi suurta Vantaan ruukin kokonaisuutta ja se on suojeltu vuonna 1989 asemakaavassa. Luonnonkivestä kokonaan rakennettu pato on viimeinen säilynyt osa yli 30 rakennusta käsittäneestä ruukkiyhteisöstä. Vuosina 1993-94 patoa purettiin itäreunalta, mutta hanketta ei toteutettu koko suunnitelman laajuudessa. Patoa kunnostettiin vuosina 1998-99 kuntayhtymän kunnostusrahaston varoilla. Työ sisälsi pääasiassa kivien uudelleen asennuksia ja saumauksia sekä kosken kalataloudellisen kunnostuksen ja sen toteutti Uudenmaan ympäristökeskus. Nykytilanteessa ongelmana on kalannousun kannalta vedenvirtauksen voimakkuus sekä padon itäpään kalatien aukossa että padon länsipään säännöstelyaukossa, minkä seurauksena osa kaloista menehtyy ylösnousua yrittäessään. Kalat nousevat joen länsireunaa pitkin matalan veden aikana. Itäpään aukosta kulkee enemmän vettä, mutta ongelmana on sen leviäminen useampaan uomaan padon alapuolella.

Vantaankoskella kalojen nousua edistävinä toimenpide-ehdotuksina tulee jatkossa tutkia kosken porrastamista padon alapuolella, veden ohjausta padon yläpuolella sekä padon lisäpurkamista. Padon lisäpurkaminen tarvitsee todennäköisesti vesiluvan. Allastukseen ja kosken yläpuoliseen patoon tarvitaan ainakin Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto. Pato on suojeltu asemakaavassa. Padon mahdollinen lisäpurkaminen vaatisi erityisen painavia perusteita sen kulttuurihistoriallisten suojeluarvojen takia.

Kirkonkylänskosken padon paikalla on niin ikään sijainnut mylly viimeistään 1500-luvulla. Nykyinen pato on rakennettu 1840-luvulla ja sitä on laajennettu 1898, joka on mahdollisesti myös myllyn rakentamisvuosi. Pato on asemakaavassa osittain suojeltu Vantaan puolella, mutta Helsingin puolella ei ole asemakaavan mukaista suojelua. Padon yläpuolelle syntyvä

vesiallas on maisemallisesti merkittävä. Mylly on vuokrattu Vantaa-Seuralle, mutta vuokrasopimuksessa ei ole mainintaa padosta. Myllyn läpi johtavaa lasku-uomaa saattaisi olla mahdollista käyttää näytösluonteisesti.

Betonirakenteinen kalatie rakennettiin vuonna 1988. Patoa korjattiin viimeksi vuonna 2003, jolloin suunnittelun yhteydessä tutkittiin myös luonnonmukaisen kalatien toteuttamisvaihtoehtoja. Vantaan kaupunki on maksanut kunnostukset ja huolehtii myös kalatien ylläpidosta. Virtavesiselvityksen mukaan Kirkonkylänkosken tekninen kalatie ei nykyisen tiedon perusteella toimi, kuten se on alun perin suunniteltu toimivaksi. Kalatien suuaukko on luultavasti johdettu liian kauas sivuun pääasiassa padon ja kallion yli tulevan ylivirtaama-aikaisen virtaaman purkautumispisteestä. Toisaalta ylivirtaamilla kalatien kautta purkautuva vähäinen vesimäärä ei ilmeisesti onnistu houkuttelemaan ylävirtaan pyrkiviä vaelluskaloja sen suulle. Nykymuotoinen kalatie ei myöskään ole kovin toimintavarma ilman säännöllistä huoltoa ja valvontaa.

Kirkonkylänkoskella kalojen nousua edistävinä toimenpide-ehdotuksina tulee jatkossa tutkia allastusta padon alapuolella, padon harjan madallusta, padon osittaista purkamista sekä nykyisen kalaportaan purkamista ja korvaamista luonnonmukaisella kalatiellä. Padon lisäpurkaminen sekä kalatien purkaminen tarvitsee todennäköisesti vesiluvan. Padon lisäpurkamiselle tarvitaan hyvät perustelut sen maisemallisen merkityksen takia. Allastukseen tarvitaan ainakin ELY-keskuksen lausunto. Lisäksi tulee selvittää yhteistyömahdollisuudet Helsingin kaupungin kanssa.

Tikkurilankosken padolta [kuva: Vantaan kaupunki]

Virtavesien kunnostaminen on luvanvaraista toimintaa. Kaupungin ympäristökeskus määrittelee kohdekohtaisesti mitä toimenpiteitä voidaan tehdä ilman Uudenmaan ELY-keskuksen lausuntoa. Kunnostustoimenpiteille paras ajankohta on loppukesästä elosyyskuussa. Kalanpoikasten kuoriutumisen takia kunnostuksia ei voida tehdä ennen kesäkuun alkua.

Kirkkonkylänkosken padolta [kuva: Vantaan kaupunki]

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Purojen kunnostamista toteutetaan purojen kunnostusohjelman mukaisesti. [vesihuolto, liipa, yke, vay]
- Purojen kunnostusohjelman mukaisille puroille laaditaan erilliset kunnostussuunnitelmat. [vesihuolto, liipa, yke, vay]
- Purojen ekologista tilaa parannetaan. [vesihuolto, vay, yke, kaupsu]
- Kirkkonkylänkosken ja Vantaankosken kunnostamisesta käynnistetään esiselvitysten laatiminen. [vay]
- Virtavesien kunnostuskohteista pidetään yllä kaupungin omaa paikkatietopohjaista karttaa. [vesihuolto]

Yhteistyö

Vesistöjen kehittämisessä tarvitaan jatkossakin monialaista, myös kaupungin rajat ylittävää yhteistyötä. Suomen ympäristökeskuksen vesistökunnostusverkosto on kaikille avoin yhteydenpitofoorumi, joka välittää tietoa ja kokemuksia vesistöjen kunnostamisesta. Verkosto perustettiin osana kansallisen vesien kunnostusstrategian toimeenpanoa vuonna 2012. Pääkaupunkiseudulle ollaan perustamassa omaa vesistökunnostusverkostoa, jonka tarkoituksena olisi välittää tietoa kuntien kunnostusprojekteista, jakaa tietoa sekä etsiä yhteistyömahdollisuuksia. Tavoitteena olisi myös pitää yllä yhteistä kunnostusrekisteriä esim. Suomen ympäristökeskuksen VYYHTI II-vesistökunnostajan karttapalvelussa, jota on tällä hetkellä pilottikäytössä. HSY:n ja jäsenkuntien välisissä hulevesineuvotteluissa on selvitetty myös tarvetta ja mahdollisuuksia yhteiselle hulevesi-/avo-ojatietokannalle, jonka osana myös virtavedet olisivat.

Vantaan kaupungin ympäristöohjelmassa vuosille 2013-2016 oli yhtenä tavoitteena: ”Vantaanjokea kehitetään vaelluskalavesistöinä. Poistetaan haitallisimmat virtavesiselvityksessä todetut liikkumisesteet.” Tavoitteen toteuttamista varten perustettiin kaupungin eri hallintokuntien sekä Virtavesien hoitoyhdistyksen (Virho) ja Suomalaisen kalastusmatkailun edistämisseuran (SKES) edustajista koostuva vaelluskalatyöryhmä, joka on tarkentanut tavoitteiksi erityisesti vaellusesteiden poistamisen, taimenen kutualuekunnostukset, jätevesipäästöjen vähentämisen sekä ympäristötietoisuuden kasvattamisen. Sekä kaupunki että yhdistykset ovat tehneet mm. kutusoraikkokunnostuksia. Virtavesien hoitoyhdistys ry (Virho) sekä SKES ovat järjestelmällisesti järjestäneet purokunnostustalkoita esimerkiksi Rekolanojalla, Krakanojalla ja Kylmäojalla, Virhon toiminnan painopisteen ollessa kuitenkin Vantaanjoen valuma-alueen latvaosilla.

Vantaanjoen neuvottelukunta on Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen hallituksen nimeämä yhteistyötaho. Vantaanjoki-neuvottelukunnan tehtävänä on jatkaa Vantaanjoki-projektissa aloitettua yhteistyötä ja tiedonvälitystä alueen eri toimijoiden välillä vesiensuojelua, luonnon monimuotoisuutta, virkistyskäyttöä, kaavoitusta ja vedenhankintaa koskevista asioista ja hankkeista. Neuvottelukunnan aloitteesta järjestetään mm. seminaareja ajankohtaisista asioista ja lisätään eri toimijoiden välistä yhteistyötä toimenpiteiden yhteensovittamiseksi vesistöalueella. Neuvottelukunta kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii Uudenmaan liiton ympäristösuunnittelija Lasse Rekola ja sihteerinä yhdistyksen ympäristöasiantuntija Asko Särkelä. Toimikaudella 2014 - 2017 Vantaan edustajana on toiminut Sinikka Rantalainen ja varaedustajana Hanna Keskinen.

Vantaanjoki-neuvottelukunnassa on käynnissä Vantaanjoen virkistyskäyttöedellytysten kehittämiseksi vuonna 2011 laadittujen teesien päivittäminen sekä Vantaanjoen toimenpideohjelman 2017 – 2027 laatiminen. Kyseessä on siis alueellinen tarkennus Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmalle. Tavoitteena on viedä Vantaanjoen toimenpideohjelma hyväksyttäväksi Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen hallitukselle alkuvuodesta 2017. Vantaanjoen toimenpideohjelmassa tullaan käsittelemään mm. seuraavia aiheita: jätevesikäsitteilyn tehostaminen ja jätevesiohitusten minimoiminen, tulvien vähentäminen, hulevesien hallinta, maataloudesta tulevan kuormituksen

vähentäminen, pohjavesien suojelu, vaeltavien kalakantojen luontaisen lisääntymisen turvaaminen ja virkistyskäytön kehittäminen.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Kaupunki osallistuu pääkaupunkiseudun vesistökunnostusverkoston toimintaan. [vesihuolto, yke]
- Vaelluskalatyöryhmä jatkaa toimintaansa. [liipa, yke]
- Virtavesien kunnostuskohteet viedään perustettavaan rekisteriin. [vesihuolto]
- Kaupunki osallistuu aktiivisesti Vantaanjoen neuvottelukunnan toimintaan ja Vantaanjoen toimenpideohjelman laatimiseen. [yke, liipa, vay, vesihuolto]
- Kaupungin sisäinen purokunnostustyöryhmä kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa. Työryhmä seuraa virtavesien kehittämisen etenemistä. [työryhmä]
- Asukasyhdistyksiä kannustetaan järjestämään sekä asukkaita osallistumaan vesistöihin liittyviin talkoisiin. [työryhmä]
- Yrityksiä kannustetaan osallistumaan vesistöihin liittyviin talkoisiin tai järjestämään omia talkoita. [työryhmä]

Viestintä

Jokien ja purojen arvostuksen parantamiseksi tarvitaan aktiivista viestintää. Teemavuoden aloitustapahtuma järjestettiin 9.3.2016, jolloin julkistettiin Tikkurilan jokirannan maisema-arkkitehtuurikilpailun tulokset. Teemavuodesta kerrottiin useaan otteeseen Vantaan asukaslehdessä sekä erilaisissa ammattilehdissä. Vuoden aikana järjestettiin myös luontoretkeä ja puistokävelyitä, joista monet suuntautuivat Vantaan puro- ja jokikohteisiin.

Teemavuodelle perustettiin omat internetsivut ja lisäksi panostettiin erityisesti tiedottamiseen sosiaalisessa mediassa. Purotalkkareiden Facebook-sivuilla oli noin 170 seuraajaa ja keskimäärin julkaisut tavoittivat noin 1000 ihmistä. Purotalkkarit herättivät mielenkiintoa myös kaupungin ulkopuolella ja heitä haastateltiin mm. Helsingin Sanomiin.

Yhteishankkeessa Vantaan kaupunginmuseon kanssa laadittiin Vantaan Seinätön Museo - mobiiliopasteet kolmeen joki- ja puronvarsikohteeseen. Reittien sisältö tehtiin Tarinatallennin-ohjelman avulla. Reitit on suunnattu vierailijoille ja kaupungin asukkaille, ja niihin toteutettavassa sisällössä huomioitiin myös lapset ja koululaiset. Reitit ovat painotukseltaan hieman erilaisia ja sisältävät sekä esihistoriallisia, historiallisia että luontokohteita sekä alueella olevia merkittäviä rakennuksia. Reitit sijaitsevat Keravanjoen varressa Tikkurilan ja Jokiniemen välillä, Vantaanjoen varressa Kuninkaantietä mukaillen Kirkonkylän ja Vantaankosken välillä sekä Mätäojan varressa. Hankkeen tavoitteena oli valmistaa purojen ja jokien varsille kolme erilaista reittiä, jotka ovat joko käveltävissä tai pyöräiltävissä. Karttoihin merkittiin ehdotukset kulkureiteiksi. Reittien varrella kerrotaan kohteista, joihin voi tutustua paikan päällä maastossa tietokoneen, tabletin tai älypuhelimien avulla. Reitit valmistuivat syksyn 2016 aikana. Vantaan historiallisista jokikävelyistä laadittiin esite, josta otettiin 1000 kappaleen painos.

Purotalkkarit tärkeän työn äärellä [kuva: Vantaan kaupunki]

Vuoden aikana jatkui myös kaupunginmuseon Joki - Kivikaudesta kaljakelluntaan -näyttely. Näyttelykävijöitä oli yli 10 000 ja yleisöopastuksille osallistui reilu 200 ryhmää. Useat näyttelykäynnit jatkuivat myös kävelykierrokselle läheiselle Keravanjoelle. Päiväkoti- ja kouluikäiset pääsivät Näkin matkassa -sanataiteellisten draamaopastusten, Jokiretki- ja Tarinoiden joki -opastuksien ohella työpajoihin, joissa askarrettiin vesiotuksia ja kirjoitettiin vesiaiheisia tarinoita. Vantaan vesien historian äärelle ja mm. kuivakellumaan pääsivät myös vauvat vanhempien museon Vauvojen museomaanantai -tapaamisissa. Muita vuoden aikana järjestettyjä jokiteemaisia tapahtumia olivat mm. asiantuntijapuheenvuorot aiheinaan Jokien äärellä, Porukan paikat sekä Teollisuus virran viemänä. Näyttelyssä nähtiin myös Vantaan musiikkiopiston improvisaatioryhmän esitys Virran mukana - improvisaation pyörteissä. Koululaisten jokiloma -päivää vietettiin kesäkuussa ja lapsiperheiden toiminnallisia Jokimakkaran matkassa -perhepäiviä sekä keväällä että syksyllä. Vuoden alussa museossa olivat esillä Tikkurilan Jokirannan maisema-arkkitehtuurikilpailun ehdotukset, jonka yhteydessä järjestettiin esittelytilaisuus. Loppuvuodesta kaupunginmuseon Joki-näyttelyssä juhlittiin Lasten oikeuksien päivää.

Teemavuoden aikana käynnistettiin videon kuvaaminen kolmesta vantaalaisesta purosta. Videon tavoitteena on purojen ja jokien tunnettavuuden parantaminen sekä tiedon välittäminen virtavesien luontoarvoista ja puoluonnon merkityksistä eliöiden elinympäristöinä sekä virkistys- ja hyvinvoinnin tuottajina kaupunkilaisille. Purovideolla kerrotaan virtavesiluonnosta kaikkina vuodenaikoina. Video valmistuu vuoden 2017 syksyyn mennessä.

Maailman vaelluskalapäivää vietetään vuosittain 21.5. Maailman vaelluskalapäivä on maailmanlaajuinen tapahtuma, jonka tavoitteena on aktivoida eri organisaatioita järjestämään tapahtumia kalojen, jokien ja ihmisten yhdistämiseksi. Tapahtumaa koordinoi World Fish Migration Foundation, jonka yhtenä päätukijana toimii WWF.

Puroihin liittyvän viestinnän ja tiedon keräämisen kannalta on tärkeää saada Vantaan puroille yksiselitteiset ja selkeät nimet. Purojen nimeämisessä on Vantaalla noudatettu perinteisiä

paikallisia nimenantotapoja nimeämällä purot oja-loppuisina. Nimeämisen lähtökohtana tulisi aina olla vesistökokonaisuus ja pääuomalla sama nimi koko matkalla. Vakiintuneet purojen nimet tulee myös säilyttää. Pienvesien nimeämistyötä jatketaan yhdessä nimistötyöryhmän kanssa.

Helsingin ja Turun kaupungit esittivät vuonna 2007 huolestuneisuutensa Itämeren tilasta ja päättivät yhteisellä sitoumuksellaan ryhtyä vapaaehtoisin keinoin parantamaan meren tilaa. Samalla kaupungit esittivät haasteen muille Itämeren alueen kaupungeille, kunnille sekä alueella toimiville yrityksille ja yhteisöille ryhtyä yhteistyöhön Itämeren tilan parantamiseksi. Itämerihaastekampanjaa koordinoivat Helsingissä ympäristökeskus ja Turussa ympäristötoimiala. Tällä hetkellä Itämerihaasteen verkostoon liittyneitä tahoja on noin 220.

Vantaan kaupunki otti haasteen vastaan jo vuonna 2007 ja vuonna 2010 laadittiin kaupungin vastaus Itämerihaasteeseen. Haasteen uudistumisen myötä kaupungin toimenpideohjelma päivitettiin vuonna 2016. Vantaan toimenpiteillä voidaan vaikuttaa seuraaviin yhteisiin tavoitteisiin: kirkkaat rannikkovedet, hyvinvoiva meriluonto ja aktiivinen Itämeri-kansalaisuus. Vantaa haluaa erityisesti vahvistaa aktiivinen itämerikansalaisuus –teemaan liittyviä tavoitteita pyrkimällä lisäämään tietoisuutta kaupungin vesistöistä sekä aktivoimalla kansalaisia ja muita yhteistyötahoja toimimaan lähivesien hyväksi.

Teemavuodesta teetettiin medianalyysi, jonka mukaan teemavuoteen liittyviä osumia tuli selvästi eniten kesä-heinäkuussa. Eniten haetuista teemoista kirjoitettiin Helsingin Sanomissa. Valtaosa jutuista oli luonteeltaan neutraaleja tiedotetyyppejä juttuja tapahtumista ja suunnitelmista. Positiiviset jutut liittyivät muun muassa vesistöjen tilan paranemiseen, Kaljakelluntaan ja kalastamiseen. Negatiiviset jutut liittyivät pääasiassa Vantaankoskelle suunniteltuun vesivoimalaan, vedenlaatuongelmiin sekä roskaamiseen Kaljakellunnan yhteydessä.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Itämerikansalaisuuden tunnettavuutta edistetään. [yke]
- Purotalkkareiden Facebook-sivut pidetään käytössä. [liipa]
- Puro- ja jokivarsien luontokävelyitä jatketaan. [yke]
- Puro- ja jokiaiheinen teemanäyttely järjestetään vuoden 2017 aikana. [työryhmä]
- Purojen ja jokien kaupunki -internetsivut säilytetään ja niiden tiedot muokataan ajantasaiseksi. [viestintä, työryhmä]
- Maailman vaelluskalapäivänä tuodaan yhdessä yhdistysten kanssa esiin Vantaan puroja ja jokia. [työryhmä]
- Visit Vantaa -matkailusivuille lisätään virtavesiin ja reitteihin liittyvää tietoa. [viestintä]
- Purojen nimistöä yhtenäistetään yhdessä nimistötoimikunnan kanssa. [vesihuolto, yke, museo]
- Vantaan historialliset jokikävelyt -mobiiliopastereittejä lisätään ja täydennetään [museo, yke]

Ympäristökasvatus

Syksyllä 1.8.2017 voimaan astuva Varhaiskasvatussuunnitelma korostaa ympäristökasvatusta, kestävä elämäntapaa ja lähiluontoa oppimisympäristönä. Vihreä Lippu -ohjelmaa eli päiväkotien, koulujen, oppilaitosten sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan toimijoiden kestävä kehityksen ohjelmaa Vantaalla toteutetaan 14:sta yksikössä. Vesiluontoon tutustuminen sopii hyvin näihin molempiin kokonaisuuksiin.

Sivistystoimi järjesti päiväkodeille, kouluille, oppilaitoksille ja muille sivistystoimen yksiköille suunnatun EkoTeko –kilpailun. Kilpailun tavoitteena oli kannustaa yksiköitä ympäristövastuulliseen toimintaan, edistää osallisuutta ja kehittää Vantaalle sopivia ympäristökasvatuskeinoja. Lukuvuonna 2015 -2016 kilpailun teemana on VESI ja se oli osa Purojen ja jokien Vantaa - teemavuotta. Meidän VESI -kilpailussa oli mukana 32 yksikköä ympäri Vantaata. Osallistujina oli sivistystoimen päiväkoteja, kouluja, oppilaitoksia ja nuorisotaloja. EkoTeko -kilpailun palkinnot jaettiin 23.5.2016 Vantaan valtuuston kokouksen yhteydessä. Kilpailun voitti Illepihan toimintayksikön päiväkotia, toiseksi tuli Vaskivuoren lukio ja kolmanneksi Kartanonkosken koulu. Luontokerho Metsänhaltijoille myönnettiin lisäksi kunniainio. Kilpailussa oli osana VESI&KUVA -haaste, jonka kuvista koostettu näyttely kiertää Vantaalla. Näyttely järjestetään yhteistyössä Vantaan lastenkulttuurin kanssa.

Vantaan luontokoululta tilattiin puro- ja pienvesitutkimuskokonaisuus päiväkodeille. Työhön kuuluu 5-6 –vuotiailla lapsilla suunniteltu opetuskokonaisuus sekä siihen tarvittavien tarvikkeiden ja välineiden hankinta. Materiaali käännetään myös ruotsin kielelle. Pienvesitutkimuskokonaisuus toteutetaan kevään 2017 aikana neljässä päiväkodissa. Tutkimuspaketti on hyödynnettävissä tämän jälkeen muissakin päiväkodeissa. Vantaan sanataidekoulun opettajalta Kati Oinoselta tilattiin lisäksi vedenhaltija Vellamon tarinan esitys ja siihen liittyvä sadutuspaaja kahdeksalle päiväkodille. Molemmista hankkeista kerätään kokemukset niiden toteutumisen yhteydessä.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Ekotekokilpailun pohjalta kootaan kouluihin ja päiväkoteihin ideapaketti lähivesistöihin liittyen. [sivi]
- Vantaan historialliset jokikävelyt -mobiilireittien käytöstä tiedotetaan kouluja. [viestintä]
- Puro- ja pienvesitutkimuspakettia hyödynnetään päiväkotien toiminnassa. [sivi]
- Lähialueen vesistöihin tutustuminen otetaan osaksi päiväkotien ja koulujen ympäristökasvatusta. [sivi]
- Puro- ja jokialueista teemanäyttelystä tiedotetaan kouluja. [työryhmä]

VIRKISTYKSEN OSA-ALUEET

Purot ja joet ovat lähivirkistysalueita suurella osalla Vantaan asukkaita. Pääosa käyttää rantoja kävelyyn ja oleskeluun, mutta myös vesialue tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia virkistyskäyttöön.

Vetovoimakohteet ja koskiympäristöt

Koskiympäristöt ovat jokien ja purojen hienoimpia ja vetovoimaisimpia kohteita. Vanhat rakenteet ja kulttuurihistoria sekä luontoympäristö tarjoavat mahdollisuuksia kehittää koskialueista omaleimaisia virkistys- ja ulkoilukohteita. Koskiympäristöjen maisemanhoito tulee suunnitella ja toteuttaa erityisen huolella kulttuuri- ja luonnonarvojen yhteensovittamiseksi.

Vantaalla sijaitsevat Keravanjoen isoimmat kosket ovat Matarinkoski, Hanabölenkoski, Pikkukoski, Tikkurilankoski ja Kirkonkylänkoski. Vantaanjoen isoimmat kosket ovat Königstedtinkoski, Seutulankoski, Vantaankoski, Pitkäkoski, Niskalankoski ja Ruutinkoski. Lisäksi muissa joissa ja puroissa on monia hienoja koskialueita.

Koskialueisiin liittyen on käynnissä monia kehittämishankkeita. Keravanjoella Matarinkosken läheisyyteen suunnitellaan uutta kevyenliikenteen siltaa ja ulkoilureitistöä. Tikkurilankosken ympäristössä on käynnissä laaja jokirannan suunnitteluhanke maisema-arkkitehtuurikilpailun voittaneen ehdotuksen pohjalta. Lisäksi Tikkurilankosken padon purkaminen on vireillä. Vantaanjoella Königstedtinkosken ympäristöön on laadittu asemakaava, joka mahdollistaa myös jokirannan virkistyskäytön. Vantaankoski ja Kirkonkylänkoski ovat tulossa suunnitteluohjelmaan mm. kalojen nousumahdollisuuksien parantamisen selvittämiseksi.

Reitit

Joki- ja purovarsireitistön suunnittelun lähtökohtana toimii luonnosvaiheessa oleva Vantaan ulkoilureitistön yleissuunnitelma. Suunnitelmassa on määritetty myös ulkoilureitistöön tarvittavat sillat, valaistavat osuudet ja latureitistö. Ratsastusreitistöstä on laadittu oma tarveselvitys, jonka pohjalta reitit on merkitty yleiskaavaan. Vantaan- ja Keravanjoen ulkoilureittien toteuttamisesta on laadittu tämän raportin liitteeksi oma tavoiteohjelma. Sen mukaan yhtenäisen jokivarsireitistön toteuttamiseksi tarvitaan 12 kevyenliikenteen siltaa ja noin 26 km ulkoilureittejä tai rantapolkuja. Näiden kustannusarvio on noin 10 miljoonaa euroa. Lisäksi koskialueiden ja muun virkistyskäytön kehittämisen arvioidaan maksavan noin seitsemän miljoonaa euroa.

Näkymä Korson keskuspuiston reitistön varrelta [kuva: Vantaan kaupunki]

Ulkoilureitti suunnitellaan siten, että geotekniikkaan, maanomistukseen, liikenteeseen, tulva-
korkeuksiin, maisemaan ja kaupunkikuvaan liittyvät reunaehdot on otettu huomioon ja reitille
voidaan varata tila sellaisesta paikasta, johon se todella voidaan rakentaa. Reitti voidaan joutua
rakentamaan näiden lähtökohtien takia jopa 50-100 m päähän jokirannasta. Jokirannan lähei-
syyteen on tällöin mahdollista toteuttaa erillinen polku. Lähtökohtana on säilyttää ranta-
alueiden pellot mahdollisimman suurina kokonaisuuksina. Peltojen sijasta avoimia ranta-
alueita voidaan hoitaa myös niittyinä ja laitumina.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Ulkoilureittejä toteutetaan laaditun yleissuunnitelman sekä tavoiteohjelman mukaisesti. [vay]
- Ulkoilureittien sijoituksessa otetaan huomioon geotekniikka ja tulvakorkeudet sekä muut reuna-
ehdot. [vay, kaupsu]
- Puroja ja jokia ylittävien tie- ja rautatiesiltojen alle varataan tila reittien toteuttamiselle sekä
ekologisten yhteyksien säilymiselle. [vay, yke, vesihuolto]

Kalastus

Vantaanjoen vesistöalue on kalastoltaan Suomen mittakaavassa hyvin runsas; 34 kalalajin
lisäksi joessa tavataan nahkiaista, pikkunahkiaista sekä täplä- ja jokirapua. Valtalajeina ovat
särkikalat. Vedenlaadun paraneminen, jokikunnostukset ja kalaistutukset ovat edesauttaneet
etenkin vaelluskalakantojen tilan elpymistä. Lisäksi nousuesteiden vähittäinen poistaminen on
helpottanut vaelluskalakantojen pääsyä myös joen latvaosien tärkeille lisääntymisalueille. Lohi
ja meritaimen ovat alkaneet lisääntyä luontaisesti. Viime vuosina on havaittu mereltä nousseita
taimenia jopa yli 90 kilometrin päässä jokisuusta (Virtavesien hoitoyhdistys ry 2013).
Vantaanjoesta on kehittynyt Suomenlahden paras taimenjoki.

Vantaanjoen vesistö on määritelty vaelluskalavesistöksi, jonka takia vesistöalueen koski- ja virta-alueilla kalastukseen tarvitaan aina paikallinen kalastuslupa. Poikkeuksena tähän on Vantaalla ja Helsingissä sijaitsevat kosket, joissa Vantaan ja Helsingin kaupunkien päätöksillä alle 18-vuotiaat kalastajat ovat Vantaankosken kalastuslupa-alueella ja Vanhankaupungin koskea lukuun ottamatta vapautettu kalastuslupan maksamisesta.

Vantaanjoen vesistöalueella kalastus on ohjattu jokiin ja järviin, jotka kestävät puroja paremmin kalastuspainetta. Vantaanjoen vesistön purot on säästetty taimenten poikastuotantoalueiksi. Purojen suvannoissa ja rakennetuissa altaissa jokamiehenoikeudella harjoitettavan onginnan ja pilkinnän sekä kalastonhoitomaksulla harjoitettavan viehekalastuksen rajoittaminen on tulkinnanvaraista. Kalastuksella suvannoissa ja altaissa voi olla kielteisiä vaikutuksia purojen taimenkantoihin, joten tarvittaessa näihin paikkoihin on haettava onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskielto ELY-keskukselta.

Jokien suvannoissa onginta ja pilkintä jokamiehenoikeudella sekä viehekalastus kalastonhoitomaksulla on eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta sallittua. Vantaan kaupunki on hankkinut Vantaalla omistukseensa Keravanjoen vesialueet ja Vantaanjoen vesialueet Keravanjoen haarasta Vantaankosken niskalle asti. Kaupunki myy vesialueille viehekalastukseen oikeuttavia kalastuslupia. Verkoilla, katiskoilla ja muilla seisovilla pyydyksillä kalastamista ei ole sallittu kaupungin omistamilla vesialueilla.

Vantaankoskesta on kehittynyt yksi Etelä-Suomen suosituimmista kalastuspaikoista, joka soveltuu hyvin koko perheen virkistyspaikaksi. Vantaankoskeen istutetaan vuosittain kirjolohia toista tuhatta kiloa vuodessa. Muita suosittuja kalastuspaikkoja ovat muun muassa Nukarinkoski, Myllykoski, Pitkälampi ja Vanhankaupunginkoski. Vantaankosken padon itäpäähän on rakennettu vuonna 1999 kalatie. Kalatien ja padon länsipäässä sijaitsevan säännöstelyaukon kautta kalat pystyvät nousemaan Vantaanjoen latvavesille asti. Keravanjoella Kirkonkylänkoskeen ja Tikkurilankoskeen on rakennettu kalatiet, joita pitkin lohi ja meritaimen pystyvät nousemaan jokea ylös aina Haarajoen padolle Järvenpäähän asti. Kalastuslain mukaan kalastus on kielletty 200 m matkalla kalatien ylä- ja alapuolella.

Vantaanjoen vesistöalueen jokiin myytiin vuonna 2014 kaikkiaan n. 6 000 kalastuslupaa ja kalasaalista saatiin samana vuonna yhteensä n. 18 000 kiloa (Vantaanjoen kalatalous- ja pohjaeläintarkkailu 2014). Yleisimpiä saaliskaloja ovat kirjolohi, hauki ja ahven. Kalastuslupia saa alueen kalastuskuntien myyntipaikoista sekä MMM:n internetsivuilta.

Keravanjoella on huomattavasti vähemmän kalastajia kuin Vantaanjoella. Mikäli Tikkurilankosken pato puretaan, kasvaa koskialue ylävirtaan lähes 200 metriä. Alueesta on mahdollista kehittää Vantaankosken tasoinen kalastuspaikka, missä on sijaintinsa ansiosta ylivoimaiset julkisen liikenteen yhteydet. Niiden ansiosta kohde on helposti tavoitettavissa niin lapsille ja nuorille kuin kansainvälisille matkustajille.

Vantaanjokea, Keravanjokea ja niiden suurimpia puroja on hoidettu veden laatua parantamalla, vaellusesteitä poistamalla, taimenen poikastuotantoalueita kunnostamalla, kalaistutuksilla ja kalastuksenvälvonnalla. Vantaanjoen taimenkannan elvyttämisen kannalta tärkeä merkitys on ollut myös joen edustalle merialueelle tehdyillä kalastusrajoituksilla.

Pienemmillä sivu-uomilla ja puroilla ei ole suotavaa eikä taimenpitoisilla puroilla edes laillista harjoittaa kalastusta. Puroja kehitetään Vantaalla poikastuotantoalueina eikä niissä sen takia voida sallia kalastusta.

Törö viihtyy puroissa [kuva: Vantaan kaupunki]

Kalastukseen liittyvät lait ja säännöt

Vantaanjoella kalastusmääräyksissä ja kalastuslupien hinnoissa on pieniä vaihteluja eri puolilla jokea. Vantaalla kalastusta on rajoitettu mm. seuraavilla määräyksillä:

- Saalisrajoitus enintään 2 lohikalaa/vrk
- Pitkäkosken rannoilla ja Ruutinkosken etelärannalla liikkuminen on sallittua ainoastaan rakennetuilla poluilla
- Pihapiireissä liikkuminen ja kalastaminen on kielletty ilman kiinteistön omistajan lupaa
- Taimen ja lohi ovat rauhoitettuja 1.9.-30.11.
- Kalastus on kielletty koski- ja virta-alueilla 1.9.-30.11 paitsi Vantaankoskella, missä se on kielletty 1.10.-30.11.
- Kahlaaminen koski- ja virta-alueilla on kielletty 1.9.-30.11.

Kalastajien liikkumista rannalla on hyvä ohjata rantojen kulumisen ja muiden luonnolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Parhaiten tämä onnistuu rakentamalla rannoille ulkoilureittejä ja hyödyntämällä olemassa olevaa polkuverkostoa. Suosituimmilla koskikalastuspaikoilla tarvitaan myös pysäköintialue ja infotaulu, jossa kerrotaan tarvittavista kalastusluvista ja alueen kalastusmääräykset. Tällä hetkellä ne puuttuvat monelta paikalta.

Kalastusta Vantaankoskessa [kuva: Vantaan kaupunki]

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Vantaankoskea ja Tikkurilankoskea kehitetään koko perheen kalastuspaikkana. [liipa, vay]
- Kalastus keskitetään jokialueille purojen toimiessa poikastuotantoalueina. [liipa]
- Vantaanjoen ja Keravanjoen koskikalastuspaikoilla parannetaan kalastukseen liittyviä palveluita, kuten pysäköintialueita ja opastetauluja. [liipa, vay]

Melonta

Melonnasta voi tulevaisuudessa kehittyä suosittu harrastus jokialueella, mutta toistaiseksi melojia on Vantaanjoella ja Keravanjoella vielä melko vähän. Keski-Euroopassa melonta on kuitenkin paikoittain erittäin suosittua jokivesistöissä. Melonnan kannalta olosuhteet Vantaanjoella ja Keravanjoella vaihtelevat vuodenaikojen ja virtaaman mukaan. Eripituisia melontareittejä on mahdollista suunnitella molempien jokien varsille. Reittejä varten tarvitaan koskien ylä- ja alapuolille rantautumispaikkoja. Niitä on osoitettu rannoille pystytetyillä kylteillä, mutta rakennettuja rantautumispaikkoja Vantaalla ei toistaiseksi ole. Tikkurilankosken suunnittelun yhteydessä tutkitaan myös mahdollisuutta koskimelontaan suurilla virtaamilla.

Jokialueilla sijaitsevia laitureita, jotka sopivat myös melontakäyttöön on Vantaalla tällä hetkellä vain muutama. Vedessä olevat laiturit joudutaan nostamaan talveksi rannalle. Näiden sijaan voidaan tutkia myös mahdollisuuksia rakentaa rantautumista palvelevia rantarakenteita. Melontalaitureita varten tarvitaan myös paikoitusalueita. Suositeltava etäisyys pysäköintipaikalta melontalaiturille on noin 30-50 m kajakin kanssa. Melontareittien ylläpito edellyttää myös uomaan kaatuneiden puiden raivaamista avoimien väylien aikaansaamiseksi.

Kanoottien vuokrausmahdollisuuksia tulisi parantaa sekä saada paikkoja, joissa kanootteja voi säilyttää lähellä rantaa. Tähän tarvitaan yhteistyökumppaniksi melonta-alan yhdistyksiä ja yrittäjiä. Tällä hetkellä lähin vuokrauspaikka sijaitsee Helsingin Tapaninkylän uimarannan yhteydessä. Vantaankoskella toimiva ravintola Kuninkaan Lohet järjestää asiakkailleen ohjattuja melontaretkiä, mutta ei vuokraa kanootteja yksityisasiakkaille. Vantaalla ei ole omaa melontayhdistystä.

Melontaretki Keravanjoella [kuva: Vantaan kaupunki]

Melonta mahdollistaa tasa-arvoisen harrastuksen myös esimerkiksi alaraajoista halvaantuneille, kunhan melontapaikalle saapumisessa on otettu esteettömyys huomioon. Joissain paikoissa laiturin kansi on tehty sellaiseksi, että siinä voi pyörätuolillakin kulkea. Invapysäköintipaikka melontapaikan läheisyydessä mahdollistaa melomassa käymisen myös pyörätuolia käyttäville.

Vantaanjoen ja Keravanjoen vesiensuojeluyhdistys julkaisee Virkisty Vantaanjoella - ja Virkisty Keravanjoella esitettä, jossa tuodaan esiin jokivarsien virkistyskäyttöpalvelut sekä rantautumispaikat.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Melontaan tarvittavia palveluita parannetaan jokivarsilla. [liipa, vay]
- Vantaan oman melontayhdistyksen perustamista edistetään yhteistyössä Suomen melonta- ja soutuliitto ry:n kanssa. [liipa, vesihuolto, vay]
- Selvitetään mahdollisuus saada freestylemelontapaikka Tikkurilankoskeen tai Vantaankoskeen [vay, vesihuolto, liipa]

Uinti

Keravanjoella on kolme kaupungin ylläpitämää uimapaikkaa Nikinmäessä, Matarissa ja Havukoskella. Käyttäjiä uimapaikoilla on vähän verrattuna Kuusijärveen, Vetokannakseen ja Leppäkorven maauimalaan.

Kuusijärvellä on kauniina kesäpäivinä ruuhkaa [kuva: Vantaan kaupunki]

Jokien uimapaikkoihin sisältyy riskejä, mitä ei muilla uimarannoilla ole. Veden laatu ei aina täytä uimarantaveden vaatimuksia ja veden sameudesta johtuen vedenalaiset pelastustehtävät ovat vaikeita. Veden laadun valvonnasta huolehtivat kuntien ympäristöterveysviranomaiset, jotka ottavat vesinäytteitä ja tarkkailevat mm. sinilevien esiintymistä sosiaali- ja terveysministeriön antamien määräysten mukaisesti. Uimakaudella Keravanjoen uimapaikoille viedään kahden viikon välein vesinäytetulokset. Uimaveden laadun arvioimisessa tutkitaan enterokokki- ja E.coli-bakteereita, joille on uimavesiasetuksessa raja-arvot. Raja-arvon ylittyessä uimavesi luokitellaan huonoksi. Jokivesien bakteerimäärät vaihtelevat joskus hyvinkin paljon johtuen esimerkiksi säätilasta. Viime vuosina bakteerien pitoisuus on ylittänyt harvemmin raja-arvot, mutta joka kesä kuitenkin jollakin uimarannalla uimavesi todetaan huonoksi.

Uimapaikoilla kunta on toiminnanharjoittajana vastuussa uimapaikan turvallisuudesta. Käytännössä tähän ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia, sillä esimerkiksi vesinäytteitä otetaan parin viikon välein ja näytteiden analysointi kestää pari päivää. Uimareita ei siis pystytä varoittamaan ulosteperäisten bakteerien saastuttamasta vedestä. Uusien jokiuimapaikkojen rakentamisen lähtökohtana on, että veden laatu tulisi täyttää koko uintikauden hyvän uimaveden laatukriteerit.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Vantaanjoen varrelle selvitetään uuden uimapaikan rakentamista Kivistön lähelle. [vay]
- Keravanjoen nykyisiä uimapaikkoja kehitetään. [liipa, vay]

Opastus

Vantaalle on suunniteltu uudet puistokylttimallit, joita käytetään myös joki- ja purovarsien informaatiossa. Ilmoitustaulujen ongelmana on niihin kohdistuva ilkivalta, joten niiden rinnalla toteutetaan opastusta myös internetsivujen sekä mobiiliteknologian avulla. Yhteishankkeessa Vantaan kaupunginmuseon kanssa laadittiin teemavuoden aikana Vantaan Seinätön Museo - mobiiliopasteet kolmeen joki- ja purovarsikohteeseen.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Vantaan historialliset jokikävelyt -mobiiliopastereittejä lisätään ja täydennetään [museo, yke]
- Purojen ja jokien kaupunki –internetsivuilta saa tietoa virtavesiin liittyvistä virkistysmahdollisuuksista. [viestintä, työryhmä]
- Ulkoilureitistön rakentamisen yhteydessä sijoitetaan uusia infotauluja ranta-alueille. [vay]

Muut virkistyskäyttömuodot

Virkistyskäyttömuodot kehittyvät jatkuvasti. Keravanjoella järjestetään joka kesä Kaljakellunta - tapahtuma. Tapahtumalla ei ole virallista järjestäjää ja siitä tiedotetaan Facebook-sivujen välityksellä. Tapahtumaan osallistuu vuosittain 2000-5000 henkilöä.

Purojen ja jokien varsilla harrastetaan myös paljon luontoretkeilyä ja valokuvaamista eri vuodenaikoina. Viime vuosina voimakkaasti kehittynyt uusi harrastus Vantaanjoen ja Keravanjoen koskilla sekä useilla taimenpuroilla on taimenten kututarkkailu, johon usein liittyy myös valokuvaamista.

RANTOJEN JA VESIALUEIDEN MAANOMISTUS JA MAANHANKINTA

Purojen ja jokien ranta-alueiden omistus jakaantuu seuraavasti: asemakaavoitetut kaupungin omistamat alueet, asemakaavoitetut yksityisten omistamat alueet, yleiskaavoitetut kaupungin omistamat alueet ja yleiskaavoitetut yksityisten omistamat alueet.

Vantaan kaupunki omistaa Keravanjoen vesialueen Päiväkumpuun Sipoon rajalle asti. Ali-Keravan kylän vesialueet Nikinmäessä ja Jokivarressa ovat siirtymässä kaupungin omistukseen. Vantaanjoen vesialueet kaupunki omistaa Vantaankoskelle Kehä III:n sillan pohjoispuolelle asti, josta Helsingin rajalla puolet vesialueesta. Kehä III:n ja Valimotien vesialueet ovat siirtymässä kaupungin omistukseen. Vantaanjoen pohjoisosiin ei saatu lunastuslupaa. Puroista vain Rekolanjoella, Kylmäojalla ja Kormuniitynojoella on yhteisiä vesialueita. Erityisen sekava maanomistustilanne on Rekolanjoella, koska yhteinen vesialue ei kulje kaikilta osin nykyisen vesialueen kohdalla.

Tavoitteena olisi saada vesi- ja ranta-alueet mahdollisimman kattavasti kaupungin omistukseen jatkossa tehtävien vesialueiden kunnostustoimenpiteiden sekä reitistörakentamisen helpottamiseksi. Lunastustoimituksen käynnistämiseen tarvitaan kuitenkin selkeä syy esim. puiston rakentaminen. Kaupunki pyrkii ensisijaisesti vapaaehtoiisiin kauppoihin, mutta esim. yhteisillä vesialueilla lunastus on ainoa vaihtoehto. Vesialueiden lunastaminen on erityisen hidasta ja jokialueiden lunastaminen onkin kestänyt kaikkiaan jo noin 30 vuotta.

Ulkoilureittien asemakaavoitus tehdään osana muuta asemakaavoitusta. Vantaan ulkoilureitistön yleissuunnitelma on lähtökohtana kaavoitukselle. Asemakaavaa varten ulkoilureitti pitää suunnitella siten, että geotekniikkaan, maanomistukseen, liikenteeseen, tulvakorkeuksiin, maisemaan ja kaupunkikuvaan liittyvät reunaehdot on otettu huomioon ja reitille voidaan varata tila sellaisesta paikasta, johon se todella voidaan rakentaa. Pääulkoilureitti saattaa joskus sijaita kaukanakin vesiuomasta.

Ranta-alueet saadaan parhaiten kaupungin omistukseen asemakaavoitetuilla alueilla. Yrityspalvelut hankkivat nämä alueet kaupungin omistukseen asemakaavoituksen yhteydessä tai vaihtoehtoisesti myöhemmin reittien rakentamisaikataulun mukaisesti. Myös maanhankintaa varten ulkoilureitti pitää suunnitella siten, että kaikki reunaehdot on otettu huomioon. Ensisijaisesti pyritään vapaaehtoiisiin kauppoihin, mutta myös lunastaminen on mahdollista.

Ulkoilureittitoimitus kannattaa tehdä alueilla, joilla on useita maanomistajia. Pelkän ulkoilureitin toteuttamista varten ulkoilulain mukainen ulkoilureittitoimitus saattaa myös olla sopivampi tapa kuin asemakaava. Ulkoilulain mukaan kunta laatii ulkoilureittisuunnitelman, jonka vahvistaa Uudenmaan ELY-keskus. Ulkoilureittitoimitusta haetaan vahvistetun ulkoilureittisuunnitelman perusteella maanmittauspiirin maanmittaustoimistolta. Ulkoilureittitoimituksessa määrätään korvausten suorittamisesta.

Muilla kuin yhteisillä vesialueilla purojen omistaja on ympäröivän kiinteistön omistaja. Purojen kunnostamiseen tarvitaan maanomistajan lupa, jossa annetaan suostumus tehdä toimenpiteitä purouomassa.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Purokäytävälle laaditaan mitoitusohje, joka otetaan kaavoituksen lähtökohdaksi. [vesihuolto ja kaupsu]
- Jokien ja purojen yhteiset vesialueet hankitaan kaupungin omistukseen. [ypa]
- Ranta-alueiden asemakaavoittamista julkisiksi viheralueiksi edistetään. [kaupsu]
- Ulkoilureittitoimitusta käytetään reittien toteuttamisessa. [vay, ypa]

SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN

Kuntatekniikan keskuksen rakentamishjelmassa on varattu vuosittain Vantaan- ja Keravanjoen virkistyskäytön kehittämiseen noin 400 000 €, jotka on käytetty lähinnä uusien reittien ja valaistuksen rakentamiseen sekä näihin liittyviin maisemanhoitotöihin. Isommille hankkeille, kuten silloille on rakentamishjelmassa oma rahavaraus.

Vuoden 2003 yleissuunnitelman toteuttamista ovat hidastaneet mm. maanhankinnan ja asemakaavoituksen hitaus, valitukset mm. silta- ja reittisuunnitelmista, liian alaiset rahavaraukset, pohjarakentamisen vaativuus ja siltainsinöörin puuttuminen. Lisäksi viheralueet on rakennettu kokonaisuutena valmiiksi eikä pelkästään reittejä kuten yleissuunnitelmaa laadittaessa ajateltiin. Tämän työn liitteeksi on laadittu tavoiteohjelma yleissuunnitelman toteutumatta olevien reittiosuoksien toteuttamiselle.

Purojen virkistyskäytön kehittämiseen liittyen on laadittu yleissuunnitelmat mm. Mätäojalle, Kylmäojalle ja Korson Ankkapuistoon Rekolanojan varrelle.

Viheralueyksikön suunnitteluohjelmassa on parhaillaan monia jokiin ja puroihin liittyviä kohteita, joista esimerkkinä Keravanjoella Matarinpuiston silta ja reitit, Tikkurilan jokiranta sekä Satomäenranta ja Karhuranta, Vantaanjoella Etelä-Ylästön puistot, Kylmäojalla Epinkoskenpuisto, Lipstikkaojalla Lipstikanpuisto ja Krakanojalla Tuulensuunpuisto. Rakentaminen on käynnissä tai käynnistymässä muun muassa seuraavissa puroihin ja jokiin liittyvissä kohteissa: Mätäojalla Vaskipellonpuisto, Keravanjoella Muinaispuisto ja Rekolanojalla Korson Ankkapuisto.

Vuonna 2016 valmistui purojen kunnostusohjelma. Pienvesien kunnostamiseen on varattu 50 000 €/ vuosi vuodesta 2017 eteenpäin.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Investointiohjelmaan varataan riittävä rahoitus reittien ja niihin liittyvien siltojen toteuttamiselle. [vay]
- Ulkoilureittejä toteutetaan laaditun yleissuunnitelman sekä tavoiteohjelman mukaisesti. [vay]

KUNNOSSAPITO JA TALKOOTOIMINTA

Puro- ja jokialueisiin liittyä erilaisia kunnostus-, siivous- ja kasvillisuuden hoitoon liittyviä tarpeita. Vesialueisiin kohdistuu monenlaisia intressejä eikä niillä ole Vantaalla yhtä isäntää. Vantaan kaupungilla viheralueyksikkö vastaa rantapuistojen, ulkoilureittien ja metsäalueiden hoidosta, liikuntapalvelut kalastus- ja uimarantapalveluiden kunnossapidosta sekä ympäristökeskus luonnonsuojelualueista.

Virtavesien ranta-alueita hoidetaan metsä- ja luonnonhoitosuunnitelmien mukaan. Vantaan kaupungin viheralueyksikössä on käynnissä uuden metsä- ja luonnonhoitosuunnitelman

laatiminen seuraavalle 10-vuotiskaudelle. Työn aluksi on laadittu metsän- ja luonnonhoidon periaatteet. Viheralueiden kunnossapitoa ohjaava hoitoluokitus perustuu Viheralueiden hoito VHT 14 - Hoidon laatuvaatimuksiin. Rakennetuille puistoalueille on laadittu myös erillisiä maisemanhoitosuunnitelmia. Käynnissä olevassa peltojen ja niittyjen maisemanhoitosuunnitelman laatimisessa otetaan myös kantaa avoimien alueiden keskellä kulkevien vesistöjen maisemanhoitoon.

Vantaalle on valmistunut vuonna 2015 kasvillisuuden käytön periaatteet, jossa joki- ja purovarsien kasvillisuuden hoidon ja kehittämisen tavoitteita ovat: korostetaan joki- ja purovarsien vaihtelevuutta ja moni-ilmeisyyttä, säilytetään olemassa olevaa puustoa ja pensaikkoja uomien varsilla, kasvilajivalinnoissa lähtökohtana on kohteen sijainti sekä ympäröivä miljö, suositetaan ensisijaisesti luonnonmukaista, paikalle luontaista lajistoa ja rajoitetaan haitallisten vieraslajien leviämistä.

Jokien ja purojen varsien maisemanhoidon suunnittelussa otetaan huomioon alueen luonto-, kulttuuri- ja virkistyskäyttöarvot. Monivuotisen ja kerroksellisen kasvillisuuden peittämällä suojavyöhykkeillä voidaan vähentää ympäröiviltä maa-alueilta tulevaa ravinteiden huuhtoutumista vesistöön sekä suojata vesistöjä veden liialta lämpenemiseltä. Ekologian kannalta tärkeintä on suosia monikerroksellista ja lajirikasta kasvillisuutta. Kulttuurimaisema-alueilla myös perinnebiotoopeilla on lajistoa rikastava vaikutus. Puustoa ja kasvillisuutta hoidetaan niin että ympäristöstä ja maisemasta muodostuu vaihtelevaa. Sillan ylittäjälle tai ulkoilureitin käyttäjälle annetaan mahdollisuus virtavesiluonnon kokemiseen avaamalla sopivista paikoista näkymiä vesistöön. Erityisen merkittäviltä alueilta laaditaan erillinen hoitosuunnitelma ja/tai tehdään monialaisen asiantuntijaryhmän yhteinen maastokatselmus kohteeseen.

Pääkaupunkiseudun yhteisten siivoustalkoiden (4.4.-29.5.2016) tiedotteen yhteydessä kannustettiin järjestämään siivous- ja vieraslajien kitkentätalkoita purojen ja muiden vesistöjen lähiympäristössä. Talkoista pyydettiin ennakkoilmoittautuminen viheralueyksikköön. Lisäksi talkoolaisille lainattiin tarvittaessa työvälineitä ja toimitettiin jätteet pois sovitusta paikasta. Vieraslajitalkoista kerrottiin ympäristökeskuksen internetsivuilla.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys pyrkii kehittämään ja parantamaan jokivarren virkistyskäyttöä ja viihtyvyyttä Jokitalkkari-hankkeen avulla. Yhdistys koordinoi hanketta, joka ajoittuu vuosille 2014 – 2016. Tänä aikana toimenkuvaa ja työtehtäviä testataan ja kehitetään kysyntää ja tarpeita vastaavaksi. Jokitalkkari toimii Vantaanjoen vesistöalueella pääosin virtavesiin liittyvissä tehtävissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Hankkeen aikana on osallistuttu lasten ongintatapahtumiin, suunniteltu ja rakennettu lasten ja nuorten onkikohteita, inventoitu ja kunnostettu lohikalojen lisääntymisalueita, otettu kalanäytteitä hoitokalastussaaalista, suoritettu kalastusenvilvontaa, kunnostettu luontopolkuja, ylläpidetty melontareitistöä, siistitty jokivarren roskia sekä merkitty luonnonsuojelualueita maastoon. Hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä Uudenmaan ja Hämeen ELY-keskusten viranomaisien, Vantaanjoen, Helsingin ja Lopen kalastusalueiden sekä alueiden eri osakaskuntien kanssa. Myös vesistöalueen kuntien ympäristö- ja liikunta- sekä puistopuolen sekä melontajärjestöjen

ja vapaa-ajan kalastajien kanssa toimitaan yhdessä. Hankkeen toteutusta ja edistymistä ohjaavat vesiensuojeluyhdistys ja Vantaanjoki-neuvottelukunta.

Teemavuoden aikana ympäristökeskukseen palkattiin kaksi kesätyöntekijää purotalkkareiksi, joiden tehtävänä oli selvittää virtavesien kunnostuskohteita, toteuttaa niitä sekä järjestää talkoita. Kesän aikana järjestettiin kuudet talkoot, joista neljä oli iltaisin järjestettyjä asukastalkoita (Kylmäoja, Vantaankoski, Kormuniitynoja sekä Tuusulanjoki). Lisäksi järjestettiin kutusoraikotalkoot Kylmäojalle yhteistyössä Koisorannan palvelukeskuksen kanssa sekä jättipalsamin kitkentätalkoot Rajakylän Rimapuistossa yhdessä paikallisen asukasyhdistyksen kanssa. Pääsääntöisesti talkoissa oli 10-15 osanottajaa. Purotalkkarit tekivät erilaisia toimenpiteitä noin kymmenellä purolla. Näistä pääosa painottui Kylmä-, Kormuniityn- sekä Rekolanojalle.

Kitkentätalkoot [kuva: Vantaan kaupunki]

Kutusoraikkoja tehtiin 20 kpl, roskia puroista poistettiin arviolta noin seitsemän tonnia, rytöjä avattiin noin 30-40 kpl ja jättipalsamia kitkettiin noin viisi tonnia. Purotalkkaritoiminnasta saatujen myönteisten kokemusten ansiosta toimintaa on tavoitteena jatkaa myös tulevina vuosina.

Purotalkkaritoiminnan kehittämis ehdotuksina esitettiin perehdyttämistä Vantaan vesistöjen yleiseen tilaan ja muihin lähtökohtiin, joiden avulla voi vastata asukkaiden kysymyksiin sekä suunnitella työskentelyä tehokkaammin. Paikallistuntemuksesta on myös etua purotalkkarin työssä. Purotalkkarien työntekoa helpottaisi satunnaisten apukäsien saaminen joihinkin työvoimaa vaativiin isoihin tehtäviin. Viime vuoden kokemuksia hyödyntäen on tarkoituksena laatia purotalkkareiden työlle tavoitteet ja toimintasuunnitelma. Purotalkkaritoiminnan koordinointi edellyttää jatkossakin kuntatekniikan keskuksen viheralueyksikön ja vesihuollon sekä ympäristökeskuksen ja liikuntapalveluiden yhteistyötä.

Purotalkkareiden lisäksi talkoita järjestivät Vantaan kaupungin työpaikat, kuten rakennusvalvonnan tarkastusjaosto Kormuniitynojalla, liikuntapalvelut Kylmäojalla, sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan hallinnon väki Rekolanojalla ja ympäristökeskus Skalbölenojalla ja Mätäojalla. SKES huolsi vuosina 2014 – 2015 Krakanojaan rakennettuja kutusoraikkoja ja Virtavesien hoitoyhdistys osallistui Koisorannan palvelukeskuksen kutusoraikkotalkoiden suunnitteluun ja ohjaamiseen Kylmäojalla.

Liikuntapalveluiden kalaistutukset ja kalastuksenvälvonta jatkuvat entiseen tapaan. Liikuntapalvelut on osallistunut talkoilla toteutettavien taimenten kutusoraikkojen kunnostusten suunnitteluun ja ohjaukseen sekä hankkinut talkoissa tarvittavan kiviaineksen.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Vapaaehtoistyötä koordinoidaan yhdessä kuntalaispalveluiden kanssa. [työryhmä]
- Purotalkkaritoimintaa jatketaan. [työryhmä]
- Virtavesien kunnostustalkoita järjestetään yhteistyössä virtavesien hoitoon erikoistuneiden yhdistysten, vesiensuojeluyhdistyksen, asukasyhdistysten ja muiden tahojen kanssa. [työryhmä]
- Jokien ja purojen varsien maisemanhoidon suunnittelussa otetaan huomioon alueen luonto-, kulttuuri- ja virkistyskäyttöarvot. [vay, yke, kaupsu, museo]

RAHOITUS

ELY-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueet myöntävät harkinnanvaraisia valtionavustuksia. Avustukset myönnetään valtionavustuslain (688/2001) perusteella. Vesien tilaa parantavien hankkeiden avustukset perustuvat myös valtioneuvoston asetukseen vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015). Asetuksessa on kerrottu mm. minkälaisiin hankkeisiin ja millaisiin kustannuksiin avustusta voidaan myöntää.

Hankkeen avustamisen yleisenä edellytyksenä on, että:

- 1) hankkeen kustannukset ovat kohtuulliset sillä saavutettaviin hyötyihin verrattuna
- 2) avustuksen saaja kykenee luotettavasti valvomaan avustuksen käyttöä, vastaamaan hankkeen toteuttamisesta ja toteutuksen jälkeisistä velvoitteista sekä huolehtimaan hankkeella saatavan hyödyn säilymisestä.

Avustuksen saamiseksi hakijan tulee yleensä olla esimerkiksi vesilain mukainen yhteisö, rekisteröitynyt yhdistys, vesialueen osakaskunta, kalastusalue tai kunta. Eduksi hankkeen avustamiselle on, jos se toteuttaa Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelman. Avustusta on haettava ennen hankkeen toimenpiteiden aloittamista. Maksatus tapahtuu jälkikäteen toteutuneiden kustannusten perusteella.

Avustusta voidaan myöntää pääsääntöisesti enintään 50 % hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Avustusmäärään vaikuttavat hankkeella saavutettavat hyödyt, hankkeen kokonaiskustannukset, hankkeen muut avustukset ja käytettävissä olevat määrärahat. Usein avustusta on myönnetty vähemmän kuin 50 % kokonaiskustannuksista.

Muihin laajempiin hankkeisiin kuten Tikkurilankosken padon purkamiseen on mahdollista hakea myös maa- ja metsätalousministeriön rahoitusta. Myös EU:n rahoitusmahdollisuuksia on tarpeen selvittää.

TYÖRYHMÄN ESITYS

- Kaupungin virtavesien kunnostushankkeisiin haetaan valtion ja/ tai EU:n avustusta. [vesihuolto, vay]
- Yrityksiä kannustetaan osallistumaan kunnostushankkeisiin. [työryhmä]

TYÖRYHMÄ

Kuntatekniikan keskus: puistosuunnittelupäällikkö Hanna Keskinen (puheenjohtaja), maisema-arkkitehti Petra Tammisto (sihteeri), suunnitteluinsinööri Anna Kyytinen

Kaupunkisuunnittelu: maisema-arkkitehti Anne Mäkyinen ja maisema-arkkitehti Laura Muukka

Kaupunginmuseumuseo: rakennustutkija Anne Vuojolainen

Yrityspalvelut: maankäyttötekniikko Jorma Hopponen

Ympäristökeskus: ympäristösuunnittelija Sinikka Rantalainen

Viestintä: viestintäpäällikkö Milla Hamari, varajäsen viestintäsuunnittelija Jenni Marsio

Liikuntapalvelut: kalastustekniikko Markku Tiusanen

Raportin taittaja: suunnitteluassistentti Mia Kuivala

Toimenpiteiden vastuutahojen selitys:

vay=viheralueyksikkö, yke= Vantaan ympäristökeskus, kaupsu=kaupunkisuunnittelu,

ypa=yrityspalvelut, liipa==liikuntapalvelut, vesihuolto=vesihuollon yleissuunnittelu

LIITTEET

LIITE 1 Teemavuoden tapahtumakalenteri

LIITE 2 Reittien tavoiteohjelma

LIITE 3 Seudulliset tavoitereitit

LIITE 4 Valuma-aluekartta

LIITE 1

PUROJEN JA JOKIEN VANTAA 2016 –TAPAHTUMAKALENTERI

TAMMIKUU

Työryhmän perustaminen

HELMIKUU

17.2. Ohjausryhmän kokous/ ympäristölautakunta

MAALISKUU

3.3. Teemavuosi ja Itämerihaaste kaupunginvaltuuston infossa

9.3. Tikkurilan jokirannan maisema-arkkitehtuurikilpailun tulosten julkistaminen

16.3. Ympäristölautakunta hyväksyi toimintasuunnitelman

HUHTIKUU

19.4. Rakennusvalvonnan talkoot Kormuniitynojalla

20.4. Pääkaupunkiseudun pienvesitapaaminen, Sinikka Rantalaisen esitelmä

26.4. Vesiensuojeluyhdistyksen seminaari, Markku Tiusasen esitelmä

4.4. Pääkaupunkiseudun siivousviikot alkoivat

27.4. Ympäristökeskuksen siivoustalkoot Mätäojalla

TOUKOKUU

4.5. Jokien äärellä -yleisöopastus kaupunginmuseolla, toistui joka kuun ensimmäinen keskiviikko

11.5. Kaupungin ja Maton johtoryhmän siivoustalkoot Keravanjoella

12.5. Purosiivoustalkoot Rekolanjoella, Talkooporukka: Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan hallinto, 14 hlöä.

15.5. Myllypäivä Kirkonkylänkoskella, Vantaa- seura ja VHVSY

18.5. Teollisuus virran viemänä, kävelykiertä Tikkurilan jokirannassa, kaupunginmuseo

21.5. Maailman vaelluskalapäivä

23.5. Sopimus puroluonto lyhytelokuvan tilaamisesta

25.5. KUVES-seminaari Heurekaassa, Hanna Keskinen esitelmä

30.5. Kuvakisa tunnustatko puro- ja jokimaisemat päättyi

KESÄKUU

6.6. Purotalkkarit aloittivat

10.6. Koisonrannan palvelukeskuksen purokunnostustapahtuma Kylmäojalla

13.6. Asukastilaisuus Tikkurilankoskesta, Vantaa-Info

15.6. Maton tulevaisuuspäivä Håkansbölessä

HEINÄKUU

21.7. Ympäristökeskuksen henkilökunnan jättipalsamitalkoot Mätäojalla

27.7. Purotalkoot Kylmäojalla Ilolan Nietospuistossa, purotalkkarit

ELOKU

9.8. Purotalkoot Vantaankoskella, purotalkkarit

11.8. Purotalkoot Hakunilan Kormuniitynojalla, purotalkkarit

23.8. Työryhmän retkipäivä Imatralle ja Vaalimaalle

24.8. Talkoot Tuusulanjoella, purotalkkarit

SYYSKU

7.9. Kutusoraikkojen puhdistustalkoot ja puronvarsien roskien keruuta Krakanojalla, SKES

LOKAKUU

3.10. Tikkurila-Jokiniemi jokikävelyreitti valmistui

12.10. ohjausryhmän kokous/ ympäristölautakunta, tilannekatsaus ja purojen kunnostusohjelman esittely

MARRASKUU

8.11. Purojen kunnostusohjelma hyväksyttiin teknisessä lautakunnassa

8.11. Tikkurilankosken yleissuunnitelma hyväksyttiin teknisessä lautakunnassa

30.11. Traileri puroluontofilmistä

JOULUKUU

Kirkonkylä-Vantaankoski ja Mätäojan varren jokikävelyreitit valmistuivat

LIITE 2 JOKIREITISTÖN TAVOITEOHJELMA

REITTIJAKSO/ MUU HANKE	KAUPUNGINOSA	PITUUS	LEVEYS	VALAISTUS	HINTA	MAANOMISTUS	LUOKKA (I, II, JA III)
REITIT JA SILLAT							
Rauskukuja-Kimalaisen rantapuisto	Nikinmäki	550	3,5	kyllä	165000	osittain kaupungin	II
Sipoon reitit							II
Matarinpuiston rantapolut	Matari	850	1,5	ei	127500	kaupungin	I
Matarinkosken silta ja yhteys Joukontielle	Rekola	115	4	kyllä	434500	osittain kaupungin	I
Matarinkosken silta- Laurintie	Päiväkumpu	500	3,5	kyllä	150000	kaupungin	I
Matarinkosken silta- Laurintie	Päiväkumpu	500	1,5	ei	75000	kaupungin	I
Matarinkosken silta - Sipoon raja	Päiväkumpu	700	3,5	kyllä	210000	osittain kaupungin	II
Matarinkosken silta - Sipoon raja	Päiväkumpu	700	1,5	ei	105000	osittain kaupungin	II
Laurintie-Peijaksentie	Päiväkumpu	200		lisäys	16000	kaupungin	II
Rekolanrannan reitti	Päiväkumpu	500	3,5	kyllä	150000	osittain kaupungin	II
Rekolanrannan silta	Rekola			kyllä	400000	osittain kaupungin	II
Peijaksentie-Koivukylänväylä	Päiväkumpu	1200		lisäys	96000	osittain kaupungin	II
Hanabölenkoski-Koivukylänväylä	Havukoski	550	1,5	ei	44000	kaupungin	I
Koivukylänväylän alitus	Havukoski/ Päiväkumpu			ei	100000	valtion	I
Sahamäentie-Koivukylänväylä	Päiväkumpu	200	3,5	ei	40000	yksityisen	II
Koivukylänväylä-Ohratie	Havukoski	1300	1,5	ei	195000	yksityisen	I
Koivukylänväylä- Valkoisenlähteentie	Hakkila	2200	3,5	ei	440000	osittain kaupungin	I
Hanabölen silta	Havukoski		4	ei	400000	yksityisen	I
Karhuranta-Tikkurilantie	Jokiniemi	700	3,5	kyllä	210000	osittain kaupungin	I
Valkoisenlähteentie -Tikkurilantie	Hakkila	650	3,5	ei	130000	osittain kaupungin	I
Tikkurilantien alitus	Jokiniemi		3,5	kyllä	100000	kaupungin	I
Muinaispuisto	Jokiniemi	150	3,5	kyllä	45000	kaupungin	I
Kielotien alitus	Viertola		3	kyllä	150000	kaupungin	I
Kirkonkylänkoski-Kirkonkylänpolku	Tammisto	1200	3,5	kyllä	360000	osittain kaupungin	II
Kirkonkylänpolku-Tapaninkyläntie	Tammisto	600	3,5	kyllä	180000	kaupungin	II
Tammistonpolku- Kartanonkosken liikuntapuisto	Tammisto/ Pakkala	520	3,5	kyllä	156000	osittain kaupungin	I
Krakanojan silta	Pakkala		4	kyllä	300000	yksityisen	I
Krakanoja-Jokitie, sis. Mustikkasuonojan sillan	Ylästö	2500	3,5	ei	650000	osittain kaupungin	I
Niskalan silta	Ylästö		4	ei	500000	osittain kaupungin	I
Pitkäkosken Is-alue-Silvolantie	Ylästö	650	3,5	ei	130000	kaupungin	I
Silvolantie-Silvolan silta	Ylästö	900	3,5	ei	180000	osittain kaupungin	II
Silvolan silta	Vantaanlaakso		4	ei	500000		II
Silvolan silta-Ylästöntie	Vantaanlaakso	1700		lisäys	136000	kaupungin	II
Martinkylänranta	Vantaanlaakso	750	3,5	ei	150000	kaupungin	I
Kehä III- Vantaanpuiston silta	Viinikkala	400	3,5	ei	80000	yksityisen	I
Vantaanpuiston silta	Viinikkala		4	ei	500000	yksityisen	I
Vantaanpuiston silta-Tikkurilantie	Piispankylä	1800	3,5	ei	360000	osittain kaupungin	I
Tikkurilantie-Lapinniityn ryhmäpuutarha	Lapinkylä	1700	3,5	ei	340000	osittain kaupungin	II
Lapinkylän ryhmäpuutarha-Getbacka	Lapinkylä	2000	3,5	ei	400000	osittain kaupungin	III
Koivupään silta	Lapinkylä		4	ei	500000	kaupungin	III
Koivupään silta-Katriinantie	Viinikkala	350	3,5	ei	70000	kaupungin	III
Katriinansilta	Seutula		4	ei	500000	osittain kaupungin	III
Katriinansilta-Riipiläntie	Seutula	900	3,5	ei	180000	osittain kaupungin	III
Riipiläntie-Tapola	Kivistö	2100	3,5	ei	420000	osittain kaupungin	III
				YHTEENSÄ	10375000		
MUUT VIRKISTYSKÄYTTÖHANKKEET							
Keravanjoen uimarantojen kehittäminen					100000		II
Tikkurilankoski	Jokiniemi/ Kuninkaala				900000	kaupungin	I
Tikkurilan jokiranta, sis. Vernissan ja Silkin sillat	Tikkurila/ Jokiniemi/ Kuninkaala			kyllä	4000000	osittain kaupungin	I
Kirkonkylänkoski	Helsingin pitäjän kirkonkylä				500000	osittain kaupungin	II
Tammistonrannan kanoottilaituri	Tammisto				50000	kaupungin	I
Vantaanjoskien pato ja rantojen reitit					500000		II
Vantaanjoen uimapaikka					500000		III
Kanoottilaiturit					150000		II
				YHTEENSÄ	6700000		

LIITE 3 SEUDULLISET TAVOITEREITIT

